

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

Příprava a využití vodících a asistenčních psů

Autor práce: Dominika Rešlová

Vedoucí práce: doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D.

Studijní obor a forma studie: Pedagogika volného času, prezenční

Prohlášení o použití zdrojů

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 24. 3. 2021

.....

Dominika Rešlová

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. MgA. Stanislavovi Sudovi Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace pro zdárné dopracování mé práce.

Obsah

Teoretická část	7
1. Zooterapie	7
1. 1 Základní metody používané v zooterapii	7
2. Canisterapie	10
2. 1 Polohování	10
3. Rozdělení psů dle jejich využití	12
3. 1 Vodicí pes	12
3. 2 Asistenční pes	13
3. 3 Signální pes	14
4. Historie vodicích a asistenčních psů	16
5. Výběr vhodného psa	17
5. 1 Převýchova	17
6. Speciální výcvik	18
7. Závěrečná zkouška a předání psa klientovi	20
Praktická část	21
8. Cíl práce	21
9. Druh výzkumu a výběr metodiky	22
9. 1 Druh výzkumu	22
9. 2 Metoda	22
10. Způsob získávání informací, organizace a účastníci výzkumu	24
10. 1 Způsob získávání informací	24
10. 2 Organizace výzkumu	24
10. 3 Účastníci výzkumu	24
11. Diskuze	25
Závěr	31
Seznam použitý zdrojů	32
Seznam zkratk a obrázků	35
Seznam příloh	36
Přílohy	37
Abstrakt	56
Abstract	57

Úvod

Pes. Slovo, které zná každý z nás, ale zároveň toho v sobě mnoho skrývá. Společně s člověkem mají dlouhou historii. Žijí spolu bok po boku přes 14 tisíc let. Oba vystupovali v samostatných skupinách, které se vyznačovaly určitou hierarchií, při lovu spolupracovali a dělili se o úlovek. Jak pes, tak člověk putoval krajinou a přežití jejich mláďat nezáviselo pouze na matce, ale na celé skupině. To může být také jeden z hlavních důvodů, proč se tyto dva druhy daly dávno v minulosti dohromady. Postupem času vlk přišel na to, že v blízkosti lidí se pokaždé najde nějaká potrava a stávali se více důvěřivějšími. Vzájemně spolu začali žít v symbióze. Vlk dostával část kořisti od člověka a člověk byl zase chráněn před divokými šelmami, které si držely odstup. Postupem času se z vlka stal pes, nejlepší přítel člověka. V průběhu let došlo k jeho domestikaci a začal se využívat v různých službách, například v boji, při lovu, pro tahání nebo nošení nákladů, jako strážce majetku, tažný či saňový pes, nebo jako terapeutický a pomocný pes. (Arce, 2014: 12)

Důvodů, proč si lidé tak rádi psa pořízují, je hned několik. Stane se z něj přítel, který bude stát po jejich boku, v případě potřeby nám pomůže, ale také víme, že se mu budeme moci svěřit s vědomím, že nám naslouchá. Zároveň se díky psům lidé chtějí více přiblížit přírodě, jelikož žijeme ve stále více techničtějším světě. (Arce, 2014: 13)

Pro toto téma jsem se rozhodla, nejenom protože mám vztah ke zvířatům a vždy mě zajímalo, jak probíhá výcvik a s čím vším může pomocný pes pomoci, ale také protože ve svém oboru se mohou setkat s osobami, které tyto psy využívají. Myslím si, že je důležité mít přehled o tomto tématu a vědět, jak k takovým klientům s vodícím nebo asistenčním psem přistupovat.

Tato práce je rozdělena na dvě hlavní části. První, teoretická část, se zaměřuje na vysvětlení základních pojmů, týkající se terapie pomocí práce se zvířaty, které mají čtenáři ujasnit základní problematiku. Dále jsou zde charakterizovány jednotlivé skupiny pomocných psů, které se v České republice vyskytují. Zároveň popisují, čím se takový pes vyznačuje a s čím pomáhá. Dále zde nalezneme jejich historii, díky které pochopíme, proč se tyto psi začali cvičit. V neposlední řadě probereme, kdo se na práci pomocného psa hodí, jejich výcvik a závěrečnou zkoušku, která je podmiňující pro výkon práce a jako poslední si řekneme o předání psa klientovi.

Druhá, praktická část, obsahuje druh výzkumu, výběr metodiky, způsob získávání dat, účastníky výzkumu a způsob jeho organizace. Dále se tato část zaměřuje na osoby, které pracují s vodícími a asistenčními psy a na osoby, které využívají jejich pomoc. Zvolila jsem kvalitativní výzkum, který bude proveden metodou rozhovoru.

V této práci bylo čerpáno převážně z odborné literatury zabývající se tímto tématem, dále i z bakalářských prací, webových stránek a novinových článků.

Cílem bakalářské práce je popsat základní charakteristiku, historii, přípravu a výcvik těchto psů. V rámci práce se uskutečnily i rozhovory s osobami, které slouží k získání dat o problematice vodících a asistenčních psů. Tyto získané informace pomohou k vytvoření návrhu edukačního letáku pro veřejnost.

Dílčí cíle

1. Zjistit, do jaké míry jsou vodící a asistenční psi schopni pomoci lidem, aby se co nejvíce osamostatnili
2. Zjistit, jak se k těmto psům chová veřejnost
3. Vytvoření edukačního letáku pro veřejnost

Teoretická část

1. Zooterapie

Zooterapie je speciální obor, který se zaměřuje na vztah člověka a zvířete. Snaží se využívat pozitivního vlivu na člověka, tedy působí na bio – psycho – spirituální složky. Tento obor, prováděný odbornou osobou, spadá do jednotné rehabilitace, jako součást vzdělávacího, ozdravného procesu a sociálních služeb. Cílem zooterapie je pacienta něco naučit, přivést mu do života určitou pozitivní změnu a podporovat jeho léčebný proces. Přítomnost zvířete může pacienta pozitivně ovlivnit či podpořit v těchto oblastech: (Tvrdá, 2020: 10)

- Jemná motorika
- Hrubá motorika
- Oční kontakt
- Uvolnění napětí
- Sociální chování
- Komunikace
- Odvedení pozornosti
- Vzpomínání a paměť
- Rozvoj her, kreativity a fantazie
- Změna v emočním prožívání

(Tvrdá, 2020: 12)

Existuje spousta druhů terapie, podle toho je také rozdělujeme. Mezi nejzákladnější terapie můžeme řadit:

- Canisterapie je práce se psy
- Felinoterapie je práce s kočkami
- Hipoterapie je práce s koňmi
- Zooterapie s drobnými zvířaty
- Zooterapie s exotickými zvířaty

(Kaňková, 2018: 9)

1. 1 Základní metody používané v zooterapii

Je potřeba zmínit, že tento obor může pracovat s klienty individuálně, nebo ve skupinách po 5 lidech. Zároveň využívá těchto čtyř základních metod terapie:

AAA - Animal assisted activities (zvíře asistující aktivaci)

Tato metoda se používá dlouhodobě, jednorázově, ale také i terénní (návštěvní) formou. Jde o nejvíce rozšířenou formu mezi dobrovolníky v tomto oboru, nevyžaduje znalost anamnézy či diagnózy pacienta. Často využívá různých pomůcek a předmětů. V této metodě míříme na obecné cíle. (Tvrdá, 2020: 13) Hodnocení probíhá na základě

spokojenosti klienta, nebo jak se zlepšila jeho kvalita života. Využívá při své činnosti různé druhy zvířat. (Spisarová, 2008: 17)

Můžeme si představit situaci, kdy zooterapeut se psem, či kočkou, pravidelně navštěvuje Dům seniorů. Dochází do společenské místnosti i do pokojů seniorů, kteří jsou upoutáni na lůžko. Ti mají možnost si dobrovolně se zvířetem povídat, hladit ho. Nevědomě tak u nich dochází k pozitivním změnám v oblasti psychosociální a fyziorehabilitační. Tyto změny jsou nevědomé, jak ze strany pacienta, tak ze strany odborníka. (Tvrdá, 2020: 13)

AAE – Animal assisted education (zvíře asistující výuce)

Stejně jako předchozí metoda, bývá poskytována dlouhodobě, jednorázově nebo terénní službou s výjimkou toho, že se nezaměřuje pouze na obecné cíle, ale i individuální cíle skupiny a jedince. Není potřeba znát klientovu anamnézu, ale je důležité znát jeho diagnózu. Není tak často používaná mezi dobrovolníky a využívá pomůcek a předmětů, se kterými pracuje zvíře nebo pacient. (Tvrdá, 2020: 13)

V tomto případě navštěvuje zooterapeut se psem, nebo kočkou rehabilitační třídu speciální školy jednou za 14 dní. S učitelem třídy byl předem domluvený plán a cíle jednotlivých žáků. Děti si se zvířetem mohou hrát, jen ho pozorovat nebo hladit. V tomto případě však dojde zcela vědomě ze strany terapeuta, který využívá léčby za pomoci zvířete, k pozitivním změnám, a to v oblasti kognitivních, psychosociálních a fyziorehabilitačních. Ze strany klienta jsou tyto změny většinou nevědomé. Zaměřujeme se nejenom na edukační cíle, ale zároveň i na ty obecné. (Tvrdá, 2020: 13)

AAT – Animal assisted therapy (zvíře asistující terapii)

I tato terapie je poskytována dlouhodobě, jednorázově i terénní službou. Naplňuje obecné cíle, ale hlavně ty individuální. Důležitá je znalost nejen diagnózy, ale i anamnézy pacienta. Nejde o tak rozšířenou metodu mezi odborníky zabývající se touto terapií. Využívá pomůcek a předmětů, které při práci používají, jak pacient, tak zvíře. Naplňují se zde cíle terapeutické, ale i ty obecné. (Tvrdá, 2020: 14) Tato metoda se využívá u dětí, které jsou týrané, zneužívané nebo trpí nějakou fobií. Jedná se především o rozvoj hrubé a jemné motoriky, poznávacích a komunikačních schopností. (Spisarová, 2008: 18)

Představme si zooterapeuta se psem, který jednou za 7 dní navštěvuje denní centrum pro autistické děti. Se sociálním pracovníkem byl předem domluven plán, procesy i cíle jednotlivých dětí i skupin. Děti si zvíře mohou hladit, hrát si s ním, pozorovat ho. Vědomě zde dojde k pozitivním změnám v oblasti psychosociální a fyziorehabilitační. Tyto změny jsou ze strany pacienta zcela nevědomé, ale ze strany odborníka cíleně mířené, protože zvíře je k činnosti úmyslně vedeno, aby byla vyvolána u dítěte konkrétní reakce. (Tvrdá, 2020: 14)

AAI – Animal assisted intervention (zvíře asistující intervenci ¹)

Stejně jako předchozí metody, poskytuje se dlouhodobě, jednorázově nebo terénní službou. Je zaměřena na cíle individuální pro skupinu, i jedince, ale také se z části naplňují i obecné cíle. Důležité je znát klientovu anamnézu a diagnózu, tato metoda je velmi rozšířená. I v tomto případě je možné používat různé pomůcky a předměty,

¹ Intervence se v tomto případě chápe jako zásah do procesu zvenčí, jehož cílem je pozitivně ovlivnit proces. (Tvrdá, 2020: 13)

se kterými pracuje zvíře nebo pacient. Míříme na konkrétní osobu a cíle, které jsou v souvislosti s jeho diagnózou v konkrétní situaci. (Tvrdá, 2020: 14)

Můžeme si představit: Zooterapeut se psem byli pozváni do rodiny, která pečuje o dítě s autismem a střední mentální retardací. Tato rodina pracuje společně s pedagogy, terapeuty a sociálními pracovníky, ale bohužel jak ve škole, tak doma dochází k disharmonii. Na dítěti se to projevuje například zácpou a bolestí břicha. Tyto problémy se objevují pouze v případech, kdy dochází ke změně běžného prostředí, ve kterém se dítě nachází, například návštěva lékaře či sociálního pracovníka. Pokud je potřeba navštívit zubaře, je s rodinou i s lékařem předem domluven plán, cíl i jednotlivé postupy. Hlavním cílem je odstranit nebo alespoň zmírnit nepříjemnosti, které vznikly návštěvou lékaře. Dítě může zvíře hladit, pozorovat ho nebo si s ním povídat. Po skončení návštěvy, zooterapeut s rodinou už nepracuje. Jde pouze o konkrétní situace, ve kterých rodina potřebuje jeho odbornou pomoc. V této metodě dojde k vědomým změnám na psychosociální i fyziorehabilitační úrovni. Stejně jako v předchozí metodě, i v této je zvíře úmyslně vedeno k nějaké činnosti, aby to vyvolalo pozitivní změnu při práci s dítětem. (Tvrdá, 2020: 14)

Mezi poslední, ale neméně důležitou metodu v animoterapii patří **AACR – Animal assisted crisis response (zvíře asistující krizové intervenci)**

Je poskytována dlouhodobě, jednorázově i jako terénní službou. Dochází k naplňování individuálních, skupinových a obecných cílů. Velký důraz se klade na diagnózu pacienta, anamnézu a jeho aktuální stav. Stejně jako v předchozích metodách je zde možné využívat několik pomůcek a předmětů, terapeut míří na osobu s konkrétním cílem, v přesně dané situaci, místě a času. AACR se dělí na dva základní směry: (Tvrdá, 2020: 15)

- a) **Osobní** – představte si zooterapeuta se psem, kterého pozval pracovník Domu pro seniory, kam byl nově přijat senior, jehož dům a majetek byl zničen silným požárem. Seniora bude terapeut se zvířetem pravidelně navštěvovat, aby pomohl přijmout situaci, překonal trauma a adaptoval se na nové prostředí. (Tvrdá, 2020: 15)
- b) **V rámci IZS** - zde si můžeme představit odborníka se psem, který byl pozván pracovníkem Krajského operačního a informačního střediska k pomoci v evakuačních centrech pro oběti mimořádných událostí. Takový terapeut musí znát pozici, počet, stav a věkovou kategorii obětí mimořádných událostí. Na místě se musí hlásit k veliteli a poslouchat jeho rozkazy. V evakuačních centrech se snaží zmírnit dopad na psychiku oběti. (Tvrdá, 2020: 15)

2. Canisterapie

Slovo canisterapie se skládá ze dvou slov. Prvním, je „canis“, které znamená v latinském jazyce „pes“. Druhým, je „terapie“ (léčba), která je řeckého původu. Tato disciplína se rozvinula v polovině 20. století, avšak u nás se poprvé objevila až po roce 1990. V této době si sociologové všimli, že péče o domácí zvíře zlepšuje životní styl i zdravotní stav lidí na venkově, na rozdíl od starších osob, které žijí ve městech. Těchto poznatků později využili psychiatři a psychologové, kteří zavedli u seniorů, trpící nemocemi ve stáří, cíleně zaměřený kontakt se zvířaty jako součást jejich terapie. Dnes se převážně využívá k řešení psychologických, sociálních, citových a dalších problémů. (Canisterapie.webnode.cz, nedatováno) Právě proto patří mezi služby sociální, kam se řadí do oblasti povzbuzování a sociální rehabilitace. To tedy znamená, že canisterapie je určitou formou rehabilitace, která využívá sociální léčby, rozvíjí komunikaci, motivaci, a to vše umožňuje v sociálním prostředí. Těchto prvků využívá prostřednictvím speciálně cvičeného psa, kterého vede osoba k tomu určená. Do canisterapie řadíme činnosti vzdělávací, fyzioterapeutičtí, výchovné, psycho – rehabilitační a další. (Tvrďá, 2020: 34)

Velmi často se tato metoda využívá v případech, kdy jiné metody nepomáhají. Právě z tohoto důvodu se řadí do metod pomocných. Jak jsem již zmínila, využívá speciálně cvičeného psa, který se snaží rozptýlit pacienty trpící depresemi, psychickými poruchami, autisty nebo mentálně postižené. Díky psovi se dítě učí sociálním projevům, jako je soucit, trpělivost, poskytnout druhému péči a respektovat ho. (Galajdová, 1999: 25)

Canisterapeutičtí psi působí nejen v České republice, ale také ve světě. V roce 2019 vydali Globalnews.ca v Kanadě článek *Service dogs helping veterans and first responders cope with PTSD*, který ukazuje, jak pes pomáhá veteránům nebo osobám s posttraumatickými poruchami. (Globalnews.ca, 2019)

2. 1 Polohování

Jak jsem již zmínila výše, mezi nejvýznamnější metodu patří **polohování**, které přináší nejvíce pozitivních výsledků při práci psa s pacientem. Spočívá v tělesném kontaktu mezi osobou a psem. Celá terapie probíhá pod dohledem člověka odpovědného za psa, tedy canisterapeuta, který sleduje celý průběh. Velmi důležitou podmínkou při této metodě je klid, čas a příjemné prostředí. Další podstatnou podmínkou je pravidelnost. K pacientovi by měl docházet stejný canisterapeut se stejným psem, a to hlavně z důvodu, aby měl klient dostatek času vytvořit si důvěru k psovi i terapeutovi, a mohl se co nejvíce uvolnit. Samozřejmě je také nezbytné, veškeré činnosti, které budou s pacientem realizovány, konzultovat s fyzioterapeutem ústavu nebo domova, kde se pacient nachází. Před začátkem veškeré aktivity je nutností zjistit, jaký vztah se mezi psem a člověkem nachází. Pro správnou léčbu je totiž důležitá nejen důvěra pacienta k psovi, ale i důvěra psa k pacientovi. V případě, že dochází k určitým problémům v průběhu rehabilitace, je vhodnější pro oba aktéry změnit metodu za jinou. (Neumann, 2012: 25)

Tato metoda přináší nejlepší výsledky u tělesně postižených osob, které jsou omezeny svalovými křečemi nebo třesem. Takové osoby se třesu nebo křečí zcela nikdy nezbaví, ale výsledky ukazují, že právě díky psům mohou i na nějakou dobu ustát. Důvodem, proč křeče ustanou, a svalstvo se uvolní, je působení tepla. Teplota těla psa je

totiž o jeden stupeň Celsia vyšší než teplota lidského těla, a to je právě vhodné pro pacienty, kterým se určitá část těla prokrvuje hůře. Proto je pes nejlepším řešením pro osoby, které negativně reagují na vyhřívací dečky. Psi mají dokonce i pozitivní účinky na osoby, kterým křeče v břiše zabraňují vyprazdňovat se. (Canisterapie.cz, 2009)

To, že výsledky u člověka jsou viditelné, jsme si již řekli, ale co takový pes? Víte, jak danou situaci prožívá on? Pro něj je taková terapie stejně náročná jako pro člověka. Sice nechápe stejným způsobem jako člověk, neví, proč to dělá, ale cítí, že je pro pacienta důležitý a pomáhá mu. Přesto, že nedělá žádnou namáhavou činnost, je pro něj terapie velmi vyčerpávající, protože veškerou svou pozitivní energii předává svému klientovi. Proto je důležité, aby pes nebyl terapiemi přetěžován, měl dostatek spánku a mohl tak druhý den pomáhat znovu. (Neumann, 2012: 25)

3. Rozdělení psů dle jejich využití

Psy dělíme podle velikosti, délky srsti, ale také podle toho jak je můžeme využít. Psích plemen existuje více než 1000 druhů. Každý z nich je využíván pro jiné věci. Pomáhají nám při lovu, hlídají náš majetek a dělají nám společnost. Nyní si však řekneme, jak se psi mohou dělit podle toho, když pomáhají lidem s určitým handicapem.

3. 1 Vodící pes

První skupinou jsou psi vodící (obrázek č. 1), kteří pomáhají osobám nevidomým nebo těžce slabozrakým, a to při pohybu venku. Nevidomý člověk se pohybuje se svým psem především po známých cestách, které mají oba dobře zmapované. Slabozrací na rozdíl od nich mají tu výhodu, že se mohou se svým čtyřnohým pomocníkem pohybovat po různých cestách, a to díky pomoci navigačních technologií. V obou případech je hlavním posláním vodícího psa dovést svého pána do zvoleného cíle bez jakéhokoliv zranění. (Kavalírová, 2017: 7)

Tento psí asistent se musí naučit zvládat přibližně 30 povelů, které jsou důležitou podmínkou pro vedení nevidomého člověka. Mezi takové dovednosti patří odbočit vlevo, či vpravo, zastavit, zpomalit, udržení přímého směru chůze nebo zrychlit tempo. Zároveň musí označit a obejít různé pohyblivé i nepohyblivé překážky, které se na jejich trase mohou objevit. Takové překážky zahrnují i ty, které by pes mohl v pořádku podlézt, ale jeho pán by se o ně mohl zranit. Čtyřnohý pomocník musí zvládat i povely, které nazýváme tzv. vyhledávací. Jsou to takové povely, kdy pes musí umět najít dveře, schody, lavičky nebo eskalátory a další prvky, které už závisí na individuálních potřebách klientů. (Kavalírová, 2017: 7) Ve své podstatě můžeme říct, že se pes učí dívat na svět lidskýma očima. (Jurnečková, 2008: 13)

Pro tento způsob podpory jsou většinou vybírány feny, právě kvůli jejich krotkosti a snadnější ovladatelnosti. Důležitou podmínkou pro takového psa je i jeho výška. Minimální výška pro postrojové vedení je 58 cm. (Jurnečková, 2008: 13)

Vodící pes je v České Republice státem uznaná kompenzační pomůcka, která je poskytována osobám se zrakovým postižením. Z toho vyplývá, že zdravotní pojišťovny poskytují až 90% finančního příspěvku. Od roku 2017 se cena takového psa pohybuje okolo 250 000 korun českých. (Kavalírová, 2017: 8). Roku 2019 uvádí Novinky.cz článek s názvem *Vodící pes patří hodnotou mezi nejdražší, ne všechna plemena se hodí k výcviku*, který pojednává o tom, jaká plemena se na tuto pozici hodí, co všechno by měla umět, ale také o ceně za tohoto čtyřnohého kamaráda. (Novinky.cz, 2019) Roku 2018 vydali Globalnews.ca v Kanadě článek s názvem *Guide dog and blind owner refused taxi service at Halifax airport*, který pojednává o podobném problému, který se stal v Praze ženě a jejímu asistenčnímu psu, kdy řidič taxi služby odmítl psa přepravit. S rozdílem toho, že se tentokrát jednalo o psa vodícího. (Globalnews.ca, 2018)

Obrázek 1: Vodicí pes, zdroj: Stredoevropan.cz, 2018

3. 2 Asistenční pes

Další skupinou pomocných psů, jsou psi asistenční (obrázek č. 2). Do této skupiny spadají ti, kteří prochází speciálním výcvikem a jsou přiřazeni zejména osobám tělesně postiženým nebo osobám na vozíku. Mezi ně patří také, tzv. balanční pes, který pomáhá osobám s poruchami rovnováhy. Takový lidé se o něj mohou při chůzi opřít. (Kavalírová, 2017: 8)

Tito psi, na rozdíl od vodicích psů, jsou cvičeni zejména dle individuálních potřeb klienta. Hlavním důvodem je rozsah postižení klientů. Pomáhají svým pánům v činnostech sebeobsluhy, pes je cvičen i na ovládnutí vozíku (dokáže ho zastavit i rozjít). Pomáhají handicapovaným vyndávat prádlo z pračky, při svlékání, zhasnout nebo rozsvítit, podat připravené jídlo z ledničky. Při nakupování dokáže vyndat nákup z košíku, podržet daný předmět nebo odnese a podá peněženku k pokladně. Můžeme říci, že je to tzv. pes přímo na míru. (Helppes.cz, 2018)

V případech, kdy klienti mají menší domácnost, mohou zažádat o psa menšího plemene. V tomto případě se však musí brát zřetel na možnosti psa a nevyžadovat po něm úkoly, které jsou nad jeho síly. (Helppes.cz, 2018)

Pro svého klienta je významnou a důležitou pomůckou, která mu umožňuje větší samostatnost a začlenit se lépe do běžného života. Bohužel osoby, které tohoto psa potřebují, nemají nárok na příspěvek od státu. Většinou si ho musí pořídit na vlastní náklady, nebo ve spolupráci s organizacemi, které je cvičí. V takových případech se pak jedná o finanční příspěvky od nadací, fondů, veřejných sbírek nebo od firemních dárců. (Kavalírová, 2017: 10)

V zahraničí se výcvikem zabývá i několik neziskových organizací. Například ve Spojených státech amerických se cena výcviku pohybuje okolo 12 000 až 20 000 amerických dolarů. Na takového psa klienti čekají z pravidla okolo dvou let. (Jurnečková, 2008: 15).

Obrázek 2: Asistenční pes, zdroj: Plzen.cz, 2017

3. 3 Signální pes

Jejich hlavních úkolem je upozorňovat na možné nebezpečí jejich majitelů. Tito psi se dělí do dvou základních skupin:

- Signální psi pro osoby se sluchovým postižením
- Signální psi pro osoby se záchvatovým onemocněním (Kavalírová, 2017: 10)

Signální psi pro osoby se sluchovým postižením jsou speciálně cvičeni, aby svého pána upozornili na různé zvuky různého druhu. Hlavním úkolem je pomoc, a to doma, kde upozorní na pláč dítěte, zvonek nebo budík, ale i na ulici, kde upozorňuje na tramvaj, zvuk hasičského, policejního auta nebo zvuk sirény. Také ho může upozornit na blížící se nebezpečí jako je například jedoucí auto. (Záhorská, 2015: 15)

Jsou cvičeni na základě individuálních potřeb klientů s ohledem na jeho schopnost komunikace. Lidé, kteří nedokáží správně artikulovat, využívají při kontrole psa tzv. clicker² nebo vibrační obojky. (Kavalírová, 2017: 10)

Pro signální psy pro osoby se záchvatovým onemocněním (obrázek č. 3) je hlavním úkolem zavolat pomoc v případě, kdy se záchvat objeví. Dojít pro konkrétní osobu, stisknout tlačítko tísňového volání, otočí člověka, který leží na obličeji nebo ho zahřívá vlastním tělem. Dokáží také upozornit na blížící se záchvat. Záchvaty, které pes dokáže odhalit, jsou například kardiologické onemocnění, epilepsie nebo diabetes. (Kavalírová, 2017: 11)

Tato schopnost, rozeznat záchvat, se u psa nedá naučit. Patří mezi vrozenou vlastnost, která se upevňuje procvičováním. Jedná se o chemické změny, které probíhají v organismu člověka před a během záchvatu, které jsou pro člověka nepostřehnutelné. (K. Kavalírová, 2017: 11)

Stejně jako asistenční psi, nejsou financováni ze státních příspěvků. Lidé si je také musí pořídít, buď na vlastní náklady, nebo s pomocí organizací, které se zabývají jejich výcvikem. (Kavalírová, 2017: 10)

² Clicker je zařízení vydávající cvakavé zvuky (K. Kavalírová, 2017)

Signální pes se začíná dostávat do popředí a zájmu lidí. V průběhu let vyšlo několik článků, které pojednávají o tomto pomocníkovi. Mezi nimi se například v roce 2017 objevuje článek *Signální psi upozorní nemocného na blížící se záchvat. Když ataka nastane, přivolají pomoc* od iROZHLAS.cz, který nám představuje fenku Fanny a malou část toho jak výcvik probíhá. (Irozhlas.cz, 2017) Nebo roku 2018 noviny iDNES.cz přichází s článkem *Unikátní výzkum. Psi odhalují rakovinu, nemoc zjistí dříve než přístroje*, který pojednává o tréninku v Kopřivnicích, kde jsou signální psi schopni objevit rané fáze rakoviny vaječníku a plic. (Idnes.cz, 2018)

Obrázek 3: Signální pes, zdroj: Pestrá.cz, nedatováno

4. Historie vodících a asistenčních psů

První dochované poznatky o vodících psech ve světě, jsou z období středověku. Zde byl pes zobrazen na kresbách, kde vedl zřejmě nevidomého člověka. Sloužili svým majitelům jako průvodci, kteří je vedli tam, kde se pohybovalo velké množství lidí. Na takových místech mohli jejich pánové získat peníze pomocí svých vycvičených psů, kteří předváděli různé triky. (Kavalírová, 2017: 7)

Velký rozmach výcviku těchto psů však začal až po 1. světové válce. V tuto dobu se domů začali vracet vojáci, kteří v boji přišli o zrak. Pro takové osoby byli cvičeni nepotřební vojenští psi. Na konci 20. let postupně začala vznikat výcviková centra, která dnes najdeme v mnoho zemích. (Kavalírová, 2017: 7)

Na území České republiky probíhaly první pokusy o výcvik vodících psů mezi lety 1922 až 1924. Hlavním aktérem výcviku byl významný kynolog Josef Podhorský. V 60. letech byli hlavními průkopníky Miroslav Fišer, Josef Dvořák, Jan Skuhrovský a Josef Ambruster. Práce těchto kynologů byla komplikována tehdejší politickou situací. Protože neměli žádné dostupné informace, učili se pouze z vlastních chyb a zkušeností. Roku 1974 vzniklo první výcvikové centrum, které trvalo pouhé 4 roky. Roku 1978 se výcvik zařadil pod výrobní podnik Meta Praha. Začátkem 80. let započal podnik Meta spolupráci se zahraničími státy a vytvořil vlastní výcvikové centrum s vlastním chovem psů. V té době čekal klient na svého čtyřnohého pomocníka i tři roky, protože byla dodržována přísná pravidla při jeho vhodném výběru. Roku 1985 vznikl Klub držitelů vodících psů, jehož zakladatelé byli Miroslav Fišer a Miroslav Podobský. Tento klub působí dodnes a hájí zájmy nevidomých osob zabývajících se kynologií. O roku 1991 začíná výcvik takový, jaký ho známe. (Kdvp.brailnet.cz, 2020)

Záznamy o výcviku asistenčních psů v historii není mnoho. První záznam pochází ze 70 let 20. století ze Spojených států amerických, kdy byli cvičeni psi pro osoby s tělesným postižením a odtud se dále rozšířil po celém světě. V České republice začali s tímto druhem výcviku až kolem roku 2001. Tento rok vznikla i organizace Pomocné tlapky, která se na tyto psy zaměřila. (Pomocnetlapky.cz, 2009-2020)

5. Výběr vhodného psa

Velmi důležitým předpokladem, pro kvalitní výcvik, i správnou terapii, je výběr správného psa. Z tohoto důvodu jsou vybíráni psi, kteří nejsou agresivní, mají přátelskou povahu a rádi se učí. V České republice jsou takovými psy nejčastěji labradoři, zlatý retrívři nebo také jejich kříženci. V poslední době se staly velmi oblíbené border kolie. A to především z důvodu, že mají vysokou inteligenci, jsou přátelské a energické. Někdy se také můžeme setkat s kříženci labradorů a pudlů, tzv. labradoodlové, kteří jsou skvělou variantou pro alergiky. Psi, kteří jsou cvičeni na pomoc lidem, si organizace získávají buď z vlastního chovu, nebo si je odkupují od pečlivě prověřených chovatelů. (Kavalírová, 2017: 14)

Výcviková centra využívají různých metod, ať už ze zahraničí, nebo vlastních, kterými zjišťují vhodnou povahu psa pro tuto práci. To se zjišťuje jednoduchým testem. Přibližně ve věku 6 týdnů je štěně postaveno do místnosti s hračkou. Sleduje se jeho reakce. Psi, kteří se snaží z místnosti uniknout a hračky se bojí, nejsou pro tuto práci vhodní. Ve městě by byli bojácní a nespolehliví. Pokud pes na hračku začne útočit a vláčet ji po místnosti, tak ani takový jedinec není vhodný pro tento typ práce, protože je příliš horlivý a situaci ve městě by nedokázal vyhodnotit správně. V případě, kdy štěně sedí a hračku chvíli pozoruje, v klidu prozkoumá místnost a s hračkou si hraje mírně, tak takové zvíře je vhodné. (R. Tóthová, 2012: 36) Důraz se klade nejen na povahu psa, ale také na jeho zdravotní stav. U takových psů jsou pozorovány možnosti projevení se vrozených vad v rodové linii, proto štěně musí projít řadou důležitých vyšetření, kde se případná onemocnění projeví. (Kavalírová, 2017: 15)

5. 1 Převýchova

Štěně je ve svých osmi týdnech předáno do péče dobrovolného chovatele, který spolupracuje s organizací a o zvíře se v průběhu jeho výcviku stará po dobu 10 měsíců. Štěně může být předáno dobrovolníkovi pouze pod podmínkou, že má minimální základní kynologické zkušenosti. Zároveň musí pes trávit většinu času se svým vychovatelem, musí s ním bydlet přímo v bytě a důležitou podmínkou je, aby dobrovolník bydlel v městském prostředí. Důvodem je to, aby si štěně už od samého začátku zvyklo na rušné prostředí, ve kterém bude později pracovat. Organizace poté zajišťuje veškerou péči o psa, tím se myslí krmivo, veterinární péče a další, s ním spojené, náklady. (Kavalírová, 2017: 15)

V období převýchovy se štěně učí základní povely, například: lehni, sedni, vstaň chůze na vodítku, u nohy a přijít na zavolání. Dále se učí hygienickým návykům, vyrovnat se stresem a velkou zátěží. Podstatnou součástí tohoto období tvoří i jeho socializace s jinými psy. Chovatel – dobrovolník musí se psem navštěvovat velmi rušná místa, jako jsou nemocnice, městské úřady, parky, kavárny. Musí se naučit zvládat cestu v různých dopravních prostředcích od aut až po tramvaje, vlaky a autobusy. V situacích, které jsem zmínila, je pes sledován svým chovatelem, jak v nich jedná a reaguje na podněty. Veškeré informace jsou pak předány organizaci. Zároveň se konají pravidelné schůzky s chovatelem – dobrovolníkem, psem a odborníkem, který sleduje štěně po stránce zdravotní i povahové. V případě, kdy dojde u některých stran k pochybnostem, přichází na řadu individuální práce se psem. (Kavalírová, 2017: 15)

Bohužel se velmi často stává, že jsou psi z takových programů vyřazeni například pro jejich povahu, nechut' k práci nebo až velkou bázlivost. (Kavalírová, 2017: 16)

6. Speciální výcvik

Předtím, než je pes předán svému novému majiteli, musí projít výcvikem, aby mohl být po jeho boku nápomocný. Díky převýchově už zná důležité povely poslušnosti, zvládá cestu v dopravních prostředcích, je vyrovnaný, netrpí žádnými závažnými nemocemi, které by mohly bránit jeho výcviku. Vybraný jedinec je nucen opustit svou dočasnou rodinu u převychovatele mezi desátým až dvanáctým měsícem. (Kavalírová, 2017: 16)

Po převýchově jsou psi předáni buď do domácnosti cvičitele, nebo do kotců organizace. U menších center pes putuje do již zmíněné domácnosti svého budoucího cvičitele, a to hlavně z finančního hlediska. Pobytem psa přímo v domácnosti cvičitele, mizí veškerá potřebná péče center o psa, většinu zajišťuje jeho cvičitel. Průzkumy také ukazují, že psi, kteří žili po dobu výcviku v domácnostech svých cvičitelů, se lépe přizpůsobí životu s budoucím majitelem. Jedna z nevýhod, která se však objevuje, je, že cvičitelé nemají tolik času na to cvičit s většími počty psů, proto někdy klienti mohou čekat delší dobu, než je běžné. (Kavalírová, 2017: 16)

U větších organizací jsou psi umísťováni do kotců v sídle společnosti, které jsou pro ně připravené. Zde přichází důležitá výhoda, jelikož cvičitelé mohou trénovat více psů současně. Zpravidla pracují se čtyřmi psy, z toho vyplývá, že klienti nečekají takovou dobu na svého pomocníka. Velkou nevýhodou u těchto organizací jsou právě kotce, kde nemusí být spokojení a někdy dochází i k problémům. Tím je myšleno, že takový psi mají větší problémy k navázání požadovaného vztahu s klientem. V některých případech také dochází k jejich odvolání z programu. (Kavalírová, 2017: 16)

Psi by měli být cvičeni lidmi, kteří mají poznatky z oblasti kynologie, ale zároveň chápou problémy spojené s prostorovou orientací osob s určitým typem postižení. Objevují se i organizace, které vyžadují určitou kvalifikaci od lidí, kteří se tímto zabývají. Například IGDF³ (Mezinárodní federace vodících psů) právě tuto kvalifikaci vyžadují. (Kavalírová, 2017: 18)

Důležitou podmínkou při výcviku psa je i sestavení správného týmu tzv. nevidomý – pes. Stejně jako je každý člověk jiný, i každý pes je jiný. Má jinou povahu, chování, vzhled. Klient musí poskytnout cvičiteli veškeré informace, které jsou podstatné. Mezi ně patří například: rychlost, délka tras nebo fyzická zdatnost žadatele. Právě to je jeden z velkých důvodů, proč psa nelze přidělit klientovi podle nějakého pořadového čísla, ale podle individuálních potřeb. (Kavalírová, 2017: 19)

Vodící i asistenční pes nesmí být agresivní a hlavně se nesmí nechat rozptýlit jakýmkoliv zrakovými, sluchovými nebo pachovými vjemy. Při jejich výcviku se dbá důraz na povel přivolání a jeho poslušnost. (Kavalírová, 2017: 16)

Asistenční pes je cvičen podobně jako canisterapeutický, díky tomu může tělesně handicapovaný člověk prostřednictvím tzv. polohování uvolnit svalstvo, které je v křeči. Tito psi musí umět základní povely, jako sedni, lehni, přines. Další výcvik je pak odvozen od individuálních potřeb klientů. Z tohoto důvodu se řadí mezi nejnáročnější výcviky i z hlediska finančního. (Jurnečková, 2008: 15) Jednotlivé povely, které jsou psa učeny, jsou konzultovány nejen s odborným lékařem, ale i s fyzioterapeutem, aby postižený využíval svého pomocníka, ale zároveň i rozvíjel hrubou a jemnou motoriku. (Helppes.cz, 2018)

Vodící pes se během speciálního výcviku musí naučit řadu dalších povelů k těm, které se naučil v převýchově jako například: lehni, sedni, přijít na zavolání, přinést

³ Hlavním posláním IGDF je nejenom práce se psy, jejich výcvik, ale hlavně práce s nevidomými osobami. (Kavalírová, 2017: 18)

a podržet některé předměty, cestu v různých dopravních prostředcích. (Kavalírová, 2017: 18)

Mezi ty nové patří například: udržení přímého směru, zrychlení, zastavení, rozejít se, nebo zpomalit chůzi. Naučit psa všechny tyto povely je, jak se říká „běh na dlouho trat“⁴. Vyžaduje obrovskou dávku trpělivosti. (Kavalírová, 2017: 18)

Na začátku se využívá slepecký vozík zvaný fantom⁴, do kterého je pes zapřažen. Tento vozík dokáže v psovi vzbudit nepříjemné zkušenosti, se kterými se setká poté v praxi. Pomocí tohoto zařízení může pes vnímat prostor z pohledu člověka, což znamená, že pes musí dbát větší pozornosti na věci, které jsou vyšší než on a běžně by ho neomezovaly. Díky vozíku si pes může představit přítomnost člověka, tedy nemůže tak rychle zatáčet či měnit směr. V případě kdy vozík narazí, upozorní to psa, že tato cesta není vhodná a ani on se skrze ni nedostane. V tuto chvíli zasahuje cvičitel, který ho slovy upozorní, co udělal špatně. V případech, kdy pes nemá možnost překážku obejít, či se jí vyhnout, je učen na ni začít štěkat nebo si sednout, aby nevidomý mohl požádat cizí osobu o pomoc. (Jurnečková, 2008: 13)

Po úspěšném absolvování této části výcviku, je pes učen ve slepeckém postroji, který mu umožňuje cítit veškeré pohyby člověka. Tento postroj, oproti obojku, psa neškrtí, má na sobě červený kříž nebo je pouze bílý. Psovod poté se psem chodí po městě, jezdí v dopravních prostředcích a učí se rozeznat světla na semaforech při přechodu silnice. Pes nerozezná barvy, ale vnímá to, jaké světlo v danou chvíli svítí nebo ne. Na přechodech se učí odhadnout vzdálenost blížícího se auta. (Jurnečková, 2008: 14)

Když zvládá chůzi v postroji, musí se pes naučit vyhýbat se překážkám, jako jsou obrubníky, schody nebo nerovnosti na chodníku. Jeho úkolem není se pouze vyhýbat překážkám, ale také vyhledávat místo k sezení, dveře, výtah a schody. Nejtěžším úkolem je pro psa zaznamenat vysoké překážky, k tomu slouží právě tzv. fantom, který je zmíněn již výše. (Kavalírová, 2017: 18)

Mezi další těžké úkoly, které se pes musí naučit je, v případě potřeby, neuposlechnout povel svého pána. Například, když se na každodenní cestě objeví nečekaná překážka, jako je nějaký výmol. Pes musí před takovou překážkou zastavit a i přes opakované vybidnutí svého pána neuposlechnout jeho povel. V tu chvíli nevidomý ví, že se objevilo na cestě něco, co zde běžně není a ohmatá si prostor svou bílou holí a zadá psovi povel „vyved“, u kterého pes ví, že má překážku bezpečně obejít. Důležité je vždy při správném zvládnutí psa pochválit a dát mu odměnu, aby pro příště věděl, co po něm vlastně chceme. (Kavalírová, 2017: 18) Avšak přes veškeré naučené povely, stále zůstávají psy, tím myslím, že si neustále hrají a chovají se tak, jak je pro ně přirozené. (Jurnečková, 2008: 14)

Nejsou to pouze psi, co se učí, ale i nevidomý člověk musí projít kurzem, kde se naučí o psa starat a zacházet s ním. Pomocí držadla postroje může člověk reagovat na reakce psa, proto se musí naučit správně zadávat povely a pokyny. (Jurnečková, 2008: 14)

Některé organizace do svého výcviku zařazují i budoucí majitele, aby si pes a klient na sebe zvykali již od začátku. Klient cvičí spolu se psem, cvičitel mu ukazuje jak má psa držet, jakým toném má zadat povel. Někdy je i možné, že si psa mohou vzít na víkend domů, aby si vyzkoušeli, jaké to po výcviku bude. Jiné organizace nabízejí i školení klientům, jak správně se o něj mají starat. (Kavalírová, 2017: 19)

⁴ Fantom je vozík, který odpovídá rozměrům člověka, je na třech kolech a pes ho táhne za sebou, manipuluje s ním, tzn. může s ním brzdit a zatáčet. Byl vytvořen Brüllem a Sarrisem (Jurnečková, 2008: 13)

7. Závěrečná zkouška a předání psa klientovi

Posledním krokem, aby se pes mohl stát oprávněným vodícím nebo asistenčním psem, je splnění závěrečné zkoušky. Tyto zkoušky se u každých výcvikových center liší, nicméně u každé je přítomna kompetentní osoba, která má zkušenosti s vodícími či asistenčními psy. Takový člověk, který je seznámen s problémy, se kterými se lidé se zrakovým postižením potýkají. Takové osobě se říká rozhodčí, který musí být především nezaujatý vůči plemeni psa, ale i vůči jeho cvičiteli. (Kavalírová, 2017: 19)

Zkouška probíhá tak, že cvičitel je veden psem s klapkami na očích. U zkoušky mohou být přítomni rodinní příslušníci, pracovník úřadu, který psa bude v budoucnu proplácet, nebo zástupce organizace, pod kterou byl pes cvičen. Vše probíhá na neznámém místě, aby pes mohl dokázat své dovednosti. (Kavalírová, 2017: 20)

Jak již bylo zmíněno výše, pes se musí naučit přibližně 34 povelů. Všechny povely a dovednosti jsou zapsány v příloze č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb. Mezi ně patří povely, které jsme již zmiňovali výše. Základní povely poslušnosti, chování psa v určitých situacích, ovladatelnost psa na vodítku, aport, chování psa na veřejných prostranstvích, lhostejnost vůči pachovým vjemům a další. (Příloha č. 2, vyhlášky č. 388/2011 Sb., 2010-2021)

Když pes úspěšně splní zkoušku, je předán svému pánovi. Předání psa je proces, který by se neměl uspěchat. Zpravidla to trvá týden. V průběhu této doby si pes a klient na sebe zvykají. Klient se učí dát psovi povely, jak se o něj starat, co má rád, a co naopak rád nemá, a pes si zvyká na svého nového pána. Cvičitel klientovi radí, jak správně zadávat povely, doporučí mu nejlepšího veterináře v okolí, prochází s nimi budoucí trasy a doporučuje i krmivo pro psa. Hlavním úkolem v tomto procesu je, aby si pes vytvořil ochotný vztah pomáhat svému klientovi. To samozřejmě nejde za jeden týden, ale důležité je vytvořit dobrý základ pro takový budoucí vztah. (Kavalírová, 2017: 22)

Praktická část

8. Cíl práce

V praktické části bakalářské práce byl použit kvalitativní výzkum. Jednalo se o rozhovory s respondenty, kteří pracují s vodícími, asistenčními psy nebo s respondenty, kteří využívají jejich pomoc.

Cílem kvalitativního výzkumu je pochopit osobu, které se výzkum týká. Snažíme se pochopit její stanovisko, to, jak určité věci vidí nebo je posuzuje. Díky tomuto výzkumu může výzkumník lépe a více proniknout do určitého problému a objevit nové skutečnosti, které se při výzkumu s velkým počtem osob neobjeví. Výzkumníkovi tato metoda umožňuje subjektivní pohled zkoumaného na výzkumný problém a výzkumník si ujasní určité nejasnosti, které mohl mít před zahájením rozhovorů. (Gavora, 2000: 32)

Cílem praktické části je zjištění, jak moc a do jaké míry mohou vodící a asistenční psi pomoci lidem k zlepšení kvality života.

Dílčí cíle

1. Zjistit, do jaké míry jsou vodící a asistenční psi schopni pomoci lidem, aby se co nejvíce osamostatnili
2. Zjistit, jak se k těmto psům chová veřejnost
3. Vytvoření edukačního letáku pro veřejnost

9. Druh výzkumu a výběr metodiky

9.1 Druh výzkumu

Pro získání dat pro tuto bakalářskou práci jsem se rozhodla využít kvalitativní výzkum. Tento druh výzkumu nepracuje s číselnými údaji jako kvantitativní, ale probíhá ve slovní podobě. Jedná se o určitý popis, který se vyznačuje výstižností, detailem a plastičností, při kterém výzkumník, díky sblížení se zkoumanou osobou, může lépe proniknout do zkoumané situace. Tento výzkum se vyznačuje hlavně tím, že využívá metody, které umožňují komunikaci tváří v tvář oproti kvantitativnímu, který využívá především škálové metody nebo dotazník. (Gavora, 2000: 31)

Podle autora Hendla probíhá přímo v terénu, kde se seznamujeme s novými lidmi. Jedná se o pružný typ výzkumu. Především z toho důvodu, že si výzkumník na počátku určuje základní výzkumné otázky, které v průběhu sběru dat a jejich analýzy může doplňovat nebo pozměňovat. Hendl přirovnává kvalitativní výzkum k práci detektiva, který vyhledává a analyzuje informace. Ty vedou k vysvětlení výzkumných otázek. Sběr získaných informací a jejich analýza probíhá v delším časovém úseku a zároveň i současně. Výzkumník se po analýze dat sám rozhoduje, které potřebuje a využije. V průběhu sběru dat si vytváří podrobné poznámky. (Hendl, 2016: 46)

9.2 Metoda

Metodu v praktické části jsem použila interview neboli rozhovor. Je to metoda shromažďování dat za použití verbální komunikace mezi zkoumanou osobou a osobou, která vede výzkum. Velkou výhodou této metody je navázání osobního kontaktu, který umožňuje lepší pochopení problematiky, jak již zmiňuji výše. V jeho průběhu sledujeme respondenta a jeho reakce na otázky, na základě které dále vedeme interview. Úspěšnost metody závisí hlavně na schopnosti výzkumníka navázat přátelský vztah a příjemnou atmosféru. Navázání takového vztahu se nazývá rapport. Podle toho, jak je interview řízeno výzkumníkem, se dělí na nestrukturovaný, polostrukturovaný a strukturovaný. (Chráska, 2007: 182)

Chráska uvádí tři typy interview. Jako první uvádí strukturované, ve kterém výzkumník postupuje podle předem připravených otázek a podle jejich pořadí. Výzkumník zaznamenává přesné odpovědi respondenta a nepřidává k nim vlastní komentář nebo myšlenky. Tato metoda se velmi často svou podstatou přibližuje k dotazníku, odlišuje se od něj pouze tím, že výzkumník zaznamenává respondentovi odpovědi. Výhodou strukturovaného rozhovoru je, že každý zúčastněný má stejné podmínky, nevýhodou však je, že se hůře navazuje kontakt se zkoumanou osobou. (Chráska, 2007: 182)

Druhý typ interview, které Chráska uvádí, jsou rozhovory nestrukturované, které se podobají více přirozené komunikaci mezi osobami. Stejně jako v předchozím typu interview, je potřeba, aby tazatel věděl, které informace jsou pro něj důležité. Jejich formulace i pořadí je na tazateli a v průběhu rozhovoru se může vracet k bodům, které jsou nejasné nebo zajímavé. Výhodou tohoto interview je, že umožňuje snazší navázání kontaktu s respondentem, které vede i k jeho upřímnějšímu projevu. Nevýhodou je, že ne každá zkoumaná osoba má stejné podmínky a ne vždy je tento materiál dobře zpracovatelný. (Chráska, 2007: 183)

Posledním typem interview jsou tzv. polostrukturované rozhovory, které jsem zvolila do této bakalářské práce. Je to střed mezi nestrukturovaným a strukturovaným. Tazatel má předem připravených několik otázek, kterými se řídí, avšak další otázky klade dle situace a vyžaduje od respondenta vysvětlení nebo odůvodnění. (Chráška, 2007: 183)

Rozhovor by vždy měl probíhat ve vhodnou chvíli. Měl by na něj být dostatečně dlouhý čas. Měl by být v přirozeném prostředí a bez svědků. Také by měl začít základními otázkami, které zkoumanou osobu naladí na dané téma. Je důležité vytvářet vhodné podmínky pro komunikaci. Právě proto by měl výzkumník projevit zájem o danou problematiku a odpovědi respondenta. Ovlivňujícími faktory, na které by měl tazatel brát ohled, jsou i jeho chování a jeho vzhled. Při interview je důležitý i jeho přesný záznam. Můžeme využít písemného záznamu během, nebo až po skončení rozhovoru. Avšak po jeho skončení můžeme čelit zkresleným výsledkům vlivem zapomínání. Zaznamenávání v průběhu má také určité nevýhody, například obtížnější navozování osobního kontaktu a vytvoření správné atmosféry. Můžeme využít i technologické prostředky jako je například diktafon. (Chráška, 2007: 183)

10. Způsob získávání informací, organizace a účastníci výzkumu

10. 1 Způsob získávání informací

Potřebné informace k výzkumu byly získány pomocí polostrukturovaných rozhovorů s osobami, které se pohybují v tomto prostředí. Získané informace byly zaznamenávané na diktafon a všichni zúčastnění s jejich zaznamenáváním byli seznámeni. Autorka měla předem připravené otázky, ale v průběhu rozhovoru reagovala na impulsy zkoumaných osob a rozhovor se vyvíjel dle situace. Během interview si autorka zapisovala poznámky a reakce zúčastněných. Všichni byli informováni o tom, pokud jim nebude nějaká otázka příjemná, nemusí na ni odpovídat.

10. 2 Organizace výzkumu

Výzkum probíhal v období listopad, prosinec 2020 a leden 2021. Každý rozhovor byl plánován na 1 hodinu a dál se jeho délka odvíjela podle aktuálního naladění respondenta a vzniklé situace. Autorka se kvůli probíhajícím vládním opatřením, pandemii a větší bezpečnosti všech zúčastněných s respondenty osobně nesetkala. Velká část interview probíhala pomocí videohovoru, ale některá také proběhla po telefonu.

10. 3 Účastníci výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo celkem šest osob. První zkoumanou osobou je žena, která je od narození prakticky nevidomá a pomoc vodicího psa využívá přibližně 26 let, dále ji budeme nazývat jako respondentka č. 1, druhou osobou je žena, která pracuje v organizaci, která cvičí vodicí a asistenční psy, dále jen jako respondentka č. 2, třetí osobou je žena, která využívá pomoc asistenčního psa již od svých 23 let, dále nazývána jako respondentka č. 3. Čtvrtou osobou je muž, kterému pomáhá také asistenční pes dva roky, dále je v práci nazýván jako respondent č. 4, pátou osobou neboli respondentkou č. 5, je žena, které pomáhá vodicí pes od jejích dvaceti let, a poslední, šestou osobou, je žena, která využívá pomoc vodicího psa od svých patnácti let, dále je v práci uváděna jako respondentka č. 6. Všichni respondenti byli seznámeni s tím, že všechny získané informace nebudou zneužity a budou použity pouze pro účely praktické části bakalářské práce. Dále byli všichni ujištěni, že rozhovory jsou zcela anonymní. Všem byly položeny otázky týkající se vodicích a asistenčních psů. Autorka práce žádného z respondentů nezná, veškeré kontakty získala přes organizace, které psa cvičí, nebo přes sociální síť. Jak po telefonu, tak i přes videohovor osoby působily příjemně a dobře naladěné, o tématu hovořily otevřeně, svěřily se s osobními a životními zkušenostmi a díky tomu se výzkumník mohl lépe vžít do jejich situace a přemýšlet hlouběji o tomto tématu. V přílohách č. 1, č. 2, č. 3, č. 4, č. 5 a č. 6 jsou uvedeny úryvky rozhovorů s výzkumnými osobami, které byly nejzajímavější.

11. Diskuze

V praktické části jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum. Výzkum byl prováděn za pomoci polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory byly prováděny celkem s 6 respondenty, skupina respondentů byla tvořena z pěti žen a jednoho muže. Autorka oslovila osoby pracující v organizacích, kde vodící a asistenční psy cvičí a osoby, který tyto psy využívají.

Respondenti č. 1, č. 5. a č. 6 využívají vodícího psa, respondenti č. 3 a č. 4 využívají asistenčního psa, osoby č. 1. a č. 2 jsou cvičitelky vodících psů. Z provedených rozhovorů autorka vybrala otázky, který jí nejvíce zaujaly a byly zajímavé, které porovná. První porovnání je mezi dvěma osobami, které pracují v organizacích cvičící vodící a asistenční psy.

Otázka: Jaké je potřebné vzdělávání pro tuto práci?

Respondentka č. 1, i respondentky č. 2 odpověděly na otázku podobně. Obě respondentky se shodly na odpovědi, že nejsou až tolik potřebné teoretické znalosti, ale hlavně zkušenosti, které se učí pozorováním a stráveným časem s jiným cvičitelem. Důležitý dále není jenom vztah k samotnému cvičenému psovi a jejich souhra, ale také i handicapovanému klientovi. Respondentka č. 2 zdůraznila i potřebné vzdělání. Z tohoto důvodu je důležité, aby budoucí cvičitel měl minimálně absolvován kvalifikační kurz pro pracovníka v sociálních službách s akreditací MPSV. Respondentka č. 1 tuto skutečnost nezmínila. Poukázala na důležitost souhry mezi cvičitelem a psem, i cvičitelem a handicapovaným klientem.

Myslím si, že pro práci se psy jsou důležité právě zmíněné zkušenosti. V žádné škole nikoho nenaučí jak správně cvičit psa. Už jenom z toho důvodu, protože jako každý člověk je individuální, tak i každý pes má svou originalitu. Právě proto je potřeba k němu taky takovým způsobem přistupovat. Díky již zmíněným zkušenostem cvičitel ví, jak v dané situaci jednat. Jsem dále i stejného názoru, že je důležitá souhra mezi cvičitelem a klientem. Domnívám se, že je klíčové, aby cvičitel chápal situaci klienta a byl vůči němu empatický. V tomto případě je potřeba určitého vzdělání v oblasti sociálního pracovníka, protože teoretické znalosti může následně použít v praxi.

Otázka: Jakou povahu by měl mít pes pro tuto práci?

Respondentka č. 1 uvedla, že pes nesmí být moc bázlivý nebo dominantní a dále se povaha psa odvíjí od jeho budoucího majitele. Pes, který jde k dospělému člověku, by měl být více sebevědomý a asistenční pes by měl být více kontaktní a empatictější. Respondentka č. 2 uvedla to samé. Pes by měl být klidný, nekonfliktní, přátelský a nemít lovecké pudy. Myslím, si že je důležité, aby pes splňoval základní vlastnosti jako nekonfliktnost, přátelskost a další vlastnosti a dovednosti by se měly odvíjet od potřeby klienta, právě proto, aby mu mohl maximálně nápomocný.

Otázka: V jaké fázi se setkává klient a pes?

Respondentka č. 1 uvedla, že se setkávají v případě, kdy je pes vhodný pro tuto práci. Jak ze zdravotních, tak i z povahových rysů a je zařazen do výcviku. Je to z toho důvodu, aby mezi nimi nedošlo k vytvoření vazby, která by pak byla zničena. Respondentka č. 2 uvedla, že setkání probíhá někdy v průběhu výcviku, někdy až na jeho konci.

Myslím si, že je důležité psa i klienta postupně na sebe připravovat. Podle mého názoru je lepší představit klienta čtyřnohému pomocníkovi až po ujištění se, že bude do výcviku zařazen. Tak mají více času si na sebe zvyknout a klient se může i rychleji naučit se psem pracovat.

Otázka: Setkáváte se během výcviku s nějakými problémy? Například ze strany veřejnosti?

Respondentka č. 1 uvedla, že může mluvit za obě skupiny, za cvičitele i za osoby, které psa vlastní. V obou případech se setkává s lidmi, kteří si buď myslí, že je pes týraný, protože pracuje, nebo mu dávají jídlo, hladí si ho nebo ho rozptylují. Respondentka č. 2 uvedla, že mají z velké části dobré zkušenosti, ale setkávají se i s názory lidí, kteří si myslí, že se jedná o týrání psů. Dále uvedla, že je toto mrzí a z toho důvodu vyřazují psy, které práce nebaví.

Myslím si, že práce, kterou pes vykonává pro handicapované osoby, je velmi důležitá. Už jenom protože se mohou více osamostatnit. Nejsem názoru, že jsou takový psi týráni. Právě naopak si myslím, že rádi pomůžou svému pánovi, který je například nevidomý.

Druhé porovnání otázek je mezi respondentkami č. 1, č. 5, č. 6, které využívají vodícího psa a mezi respondentem č. 4 a respondentkou č. 3, kteří využívají asistenčního psa.

Otázka: Jaké pro Vás byly začátky s Vaším psem?

Respondentka č. 1 uvedla, že začátky byly náročné, hlavně protože byl její pes cvičen nesprávným způsobem. Práci nedělal rád a měl zoškliveného vodiče. Při jejím povelu byla fena hodně bázlivá, v případě, kdy k ní šel někdo cizí, radovala se. Respondentka č. 3 na otázku odpověděla podobně. Ze začátku to pro ni bylo stejně náročné, ale ne z důvodu toho, že byl se jí pes bál, ale protože neměla se psy zkušenost. Velkým problémem byla důslednost, se kterou se musela naučit pracovat. Respondentka č. 3 také uvedla, že u dalších psů se s tímto problémem nesetkala. Měla možnost se s nimi setkávat v průběhu výcviku, u prvního psa se setkali později. Respondent č. 4 uvedl, že určitou zkušenost se psy před asistenčním měl, ale i přes to, byly začátky poněkud nezvyklé. Například: co se týče venčení. Respondentka č. 5 uvedla, že jejich začátky byly velmi dobré. Poukázala zároveň i na to, že hodně záleží na povaze psa, aby si s klientem sedl. Respondentka č. 5 uvedla, že u druhého psa trvalo určitou dobu, než se spolu sžili. Respondentka č. 6 uvedla, podobně jako přechází respondenti, že začátky byly náročné. U respondentky č. 6 byl největší problém s potrestáním psa, pokud udělal něco špatně. Postupně se však vše naučila a s druhým pomocníkem to bylo jednodušší.

Myslím si, že nelze se vždy připravit a počítat se vším, obzvlášť když klienti se psy nemají žádnou zkušenost. Vždy se najde situace, která může člověka překvapit, přesně jako u respondenta č. 4. Na tom, jak si pes s klientem sednou, záleží na povaze obou. Domnívám se, že je důležité, aby každý klient ze začátku trávil hodně času se svým pomocníkem, pravidelně s ním trénoval, v případě, kdy udělá chybu, ho potrestal. Myslím si, že potrestáním psa, mu neublížíme, naopak mu ukazujeme, že toto se nedělá, a když udělá něco správně, dostane odměnu. Zároveň se domnívám, že je lepší, když se klient se psem setkává v průběhu výcviku, aby si na sebe pomalu mohli zvykat. Klient se může i postupně naučit, jak se psem pracovat a později to na něj není tak velký příliv informací.

Otázka: S čím Vám pes nejvíce během dne pomáhá?

Respondentka č. 1 odpověděla, že jí pes pomáhá nejvíce s pohybem venku. Chůze s ním je snazší a rychlejší než chůze bez něho, protože hlídá to, zda se někdo nebo něco objevilo na chodníku, co tam běžně nevyskytuje. Respondentka č. 3 odpověděla, že jí pes pomáhá zejména s podáváním věcí, jak v práci a v obchodech, tak i doma. Respondent č. 4 uvedl, že mu pomáhá nejvíce v sebeobsluze, cítí si díky němu samostatnější a nezávislejší. Zároveň také uvedl, že mu pes podává věci, umí rozsvítit nebo přisunout jeho vozík. Respondentka č. 5 odpověděla, že jí pomáhá především venku. Respondentka č. 5 dále uvedla, že chůze s ním je jednodušší a cítí se s ním více v bezpečí. Nebojí se, že do někoho narazí nebo by vešla do silnice. Respondentka č. 6 odpověděla, že jí pomáhá s chůzí venku, v autobuse jí dokáže najít volné místo, nebo klíče, které jí spadnou. Dále uvedla, že se její pes pár let po narození nového potomka, naučil upozornit doma sám na předměty, které na podlaze být neměly.

Myslím si, že je neuvěřitelné, co vše se pes dokáže naučit. Když jsem se o toto téma začala více zajímat, věděla jsem pouze, že psi dokážou člověku pomoci. Provést ho městem, nebo pokud se jedná o asistenčního psa, tak podat předmět. Ale poté, co se uskutečnily rozhovory s respondenty a respondentkami, zjistila jsem, jak pro člověka s handicapem může být nápomocný. Co vše se dokáže naučit, aby se jeho pán mohl maximálně osamostatnit. Nejvíce mě překvapilo, že se pes naučil sám u respondentky č. 6 upozornit na nechtěné předměty na podlaze. Domnívám se, že u takového psa je opravdu vidět, že se svému pánovi snaží život ulehčit a práci dělá s radostí. Ne na darmo se říká pes, nejlepší přítel člověka.

Otázka: Můžete se na psa naprosto spolehnout?

Respondentka č. 1 odpověděla, že se na psa může spolehnout v různých situacích, ale stále to není stroj. Může se někdy stát, že zaváhá, avšak se jí nikdy nestalo, že by se kvůli němu zranila. Respondentka č. 3 odpověděla, že jí pes nikdy nezklamal. Může se na něj spolehnout v jakékoliv situaci. Pokud mu zadá povel, vykoná ho a v případech kdy podá nesprávný předmět, tak ho potrestá. Ukáže mu, jaký předmět po něm chtěla. Respondent č. 4 odpověděl, že se na psa spolehnout může a nikdy mu neublížil. Respondentka č. 5 odpověděla, že pouhé zaváhání nebere jako zklamání, stále bere ohled na to, že je to zvíře, které má věci pouze naučené a není to člověk. Na psa se může naprosto spolehnout. Respondentka č. 6 odpověděla, že mu věří a spolehnout se na něj

může. Nikdy se jí nestala žádná nehoda, a proto si o psa zažádala, aby nemusela být tolik závislá na svém manželovi.

Myslím si, že i přes veškeré povely, které se pes dokáže naučit, je možné nějaké zaváhání. Jsem stejného názoru jako někteří respondenti, že psi jsou stále živé bytosti, které o věcech nepřemýšlí jako člověk. Také se domnívám, že je důležitá i osoba, která se psem pracuje, hlavně ze začátku. Kdo ho cvičí. Jakým způsobem. Myslím si, že je podstatné psa potrestat, když povel vykoná špatně a pochválit, když ho vykoná správně. To následně může zvýšit šanci, že si pes povely bude správně pamatovat, rychleji se je naučí a svého pána nijak neohrozí.

Otázka: Jak na Vás a Vašeho psa reaguje veřejnost?

Respondentka č. 1 odpověděla, že může hovořit za obě skupiny, za cvičitele, i za klienty. Často se setkává s lidmi, kteří psa rozptylují, hladí ho, dávají mu jídlo, nebo jsou názoru, že jsou psi prací týrán. Respondentka č. 3 odpověděla, že se setkává s hodnými lidmi, kteří psa nerozptylují, ale také s těmi, kteří dělají pravý opak. Respondentka č. 3 také uvedla, že nelze přesně určit, která skupina převládá. Respondent č. 4 odpověděl, že se často setkává s pohledy kolemjdoucích, nebo v obchodě, které lidem nezalívá, ale nejsou mu příjemné. Respondentka č. 5 odpověděla, že se setkává především s lidmi, kteří psa hladí a rozptylují. Nejvíce se s takovým jednáním setkává u dospělých lidí, od kterých by čekala více pochopení. Respondentka č. 5 také uvedla, že se setkává i s osobami, kteří se nejdříve zeptají, zda si psa mohou pohladit. V takových případech zaleží odpověď respondentky na situaci. Respondentka č. 6 odpověděla, že se v poslední době setkává více s hodnými lidmi, kteří si psa nevšímají. Také uvedla, že se doba významně změnila a myslí si, že jsou lidé více chápaví než před lety.

Myslím si, že by lidé neměli pomocné psy rozptylovat a nechat je dělat svou práci. Domnívám se, že si lidé často neuvědomují své pohledy, kterými zřejmě nemyslí nic špatného. Člověk je od přírody zvědavý tvor, který je pouze uchvácen něčím, co nezná. Stejně tak si lidé neuvědomují, že i pouhé pohlazení psa rozptýlí, následně neuposlechnou povel svého pána a na základě toho všeho musí být potrestán. Takové nevinné pohlazení od člověka může vést k prodloužení samotného výcviku, nebo hůře, ke zranění handicapovaného člověka. Jsem názoru, že rozptýlení, zejména na počátku výcviku, může psa mást. Nemusí vědět, co přesně se od něj čeká. S názorem, že by psi byli týrán tím, že pracují, musím nesouhlasit. Skutečnost, že pes svému pánovi pomáhá, neznamená, že nemá žádný čas na odpočinek, na hru, nebo čas, aby se mohl proběhnout například po lese.

Otázka: Setkal/a jste se někdy s negativním chováním vůči Vašemu pomocnému psovi?

Respondentka č. 1 odpověděla, že se již s nepříjemným chováním od společnosti setkala. Dvakrát se dostala do situace, kdy jí a jejího vodícího psa nechtěli přepravit autobusem. Nikdy se jí však nestalo, že by ho nepustili do obchodu. Respondentka č. 1 také uvedla, že se pravidelně na známých trasách setkává s lidmi, kteří si vždy najdou nevhodné komentáře k její osobě. Respondentka č. 3 odpověděla, že se s podobným chováním také již setkala. Párkrát se jí stalo, že jí nechtěli pustit do obchodu, protože by pes mohl nějaké zboží poškodit. Dále respondentka č. 3 odpověděla, že se do takových situací nedostává

často, velká část lidí je milá a vstřícná, bohužel jsou i situace, kdy se nějaké problémy objeví. Respondent č. 4 odpověděl, že se ho jednou malá dívka zeptala, proč psa má, jinak se do žádné takové situace nedostal a za to je velmi vděčný. Respondentka č. 5 odpověděla, že se bohužel do takových situací dostává velmi často. Lidé, které potkává, několikrát odmítli možnost ji se psem přepravit v autobusu nebo ji zakázali vstup do obchodu bez nákupního košíku, kvůli probíhajícím vládním opatřením. Respondentka č. 6 odpověděla, že se do nepříjemné situace dostala dvakrát. Poprvé respondentku č. 6 nechtěli pustit do restaurace a v druhém případě do autobusu. Respondentka č. 6 dále uvedla, že se v poslední době s nikým podobným nesešla a také velmi záleží na přístupu daného člověka.

Dostat se do takové situace, jako se dostávají respondenti, musí být velmi nepříjemné. Lidé si často neuvědomují, že vodící a asistenční pes není pouhý domácí mazlíček, ale hlavně velká pomoc pro osoby, které ho vlastní. Myslím si, že by lidé měli být k sobě více ohleduplní a také, že by měli být pro pomocné psy určité výjimky, například při cestě autobusem nebo při vstupu do obchodu.

Otázka: Jsou i situace, kdy si pejska s sebou neberete?

Respondentka č. 1 odpověděla, že možnost se slepeckou holí si nevybírám. V případě, že si psa s sebou nebere, volí možnost jít s jiným člověkem, aby nemusela například žádat v obchodě kolemjdoucí o pomoc. Dále uvedla, že na jaře roku 2020 byl velký problém s objevujícími se opatřeními v souvislosti s probíhající pandemií. Respondentka č. 3 odpověděla, že si psa bere v každém případě, kdy je to možné, avšak občas se najde situace, kdy si ho vzít nemůže, nebo na daný úkol nestačí a je potřeba pomoc od člověka. Respondent č. 4 odpověděl, že kvůli současné situaci nikam nechodí. Na střední škole si psa bral na pololetní zkoušení. Dále uvedl, že jsou i situace, na které se psem nestačí a potřebuje pomoc od rodičů. Respondentka č. 5 odpověděla, podobně jako respondentky č. 1, č. 3. a respondent č. 4, že si psa s sebou bere v každé situaci, kdy to je možné, avšak objeví se i úkoly, na které nestačí. Dále respondentka č. 5 uvedla, že v případech, kdy si ho nebere, jde s někým z příbuzných. Hlavně z důvodu, protože lidé raději předstírají, že tam nejsou, než aby jí museli pomáhat. Respondentce č. 6 tato otázka nebyla položena.

Až po rozhovorech s respondentkami a respondentem mi následně došlo, že probíhající opatření nejsou matoucí pouze pro člověka, ale také pro pomocné psy. Například, jak uvedla respondentka č. 1, plexisklo v obchodech, či úřadech znepříjemňuje práci těchto asistentů. Tento zmíněný fakt, si myslím, že si neuvědomuje většina osob, která s tímto nemá zkušenost. Jak jsem uvedla výše, myslím si, že vodící nebo asistenční pes je velkou pomůckou pro osoby s nějakým handicapem. Zároveň se také domnívám, že lidé s pomocnými psy stále potřebují pomoc od člověka, protože se vždy najde situace, na kterou pes nevystačí. Například situace, kdy člověk potřebuje pomoci s hygienou, nebo podáním předmětu z vyššího patra, kam pes nedosáhne. Situaci, kterou uvedla respondentka č. 5, musí být velice nepříjemná. Upřímně nemůžu říct, jak přesně se respondentka č. 5, nebo jakýkoliv člověk, který má nějaký handicap, cítí v takových situacích. Avšak si myslím, že lidé by si měli navzájem pomáhat a neodvracet se od nich, aby si vše ulehčili. Upozornění na čas odjezdu autobusu nebo podání předmětu z vyššího patra regálu v obchodě může pro člověka s handicapem znamenat velkou pomoc a nad tím by se každý měl zamyslet.

Při mém výzkumném šetření jsem zjišťovala, do jaké míry mohou vodící a asistenční psi pomoci lidem ke zlepšení kvality. Vypozorovala jsem, že pomáhají svým pánům s velkou řadou činností. Jsou schopni naučit se různé povely podle individuality klienta. Umožní jim přesun ve městě, který je s nimi snadnější a rychlejší, podají jim klíče, přisunout vozík nebo rozsvítí světlo.

Na druhou stranu jsem zjistila, že i přes veškerou jejich snahu, osoby, které jejich pomoc využívají, potřebují po svém boku i člověka, který jim pomůže s věcmi, které pes neumí. Například pomoc při hygieně nebo přepravě v autě. Z výzkumu jsem zjistila, že velice podstatným prvkem je, aby lidé měli stále příbuzné, kteří jim pomáhají. Již ze zmíněného důvodu, kdy pes na nějakou činnost nestačí. Velkou roli dále hraje jejich vyrovnanost s handicapem a vztah ke zvířatům, bez kterého tato spolupráce nikdy nemůže fungovat. Představme si člověka, který by ke zvířatům žádný vztah neměl, ba naopak by se jich bál. V takovém případě by práce psa neměla smysl, protože by se jeho klient na něj pravděpodobně nikdy maximálně nespolehl.

Dále jsem zjistila, že přístup veřejnosti k těmto psům se postupem času zlepšil, ale stále se najdou určité výjimky. Jsou lidé, kteří je rozptylují, hladí si je, nebo dokonce jim dávají jídlo. Myslím si, že tento přístup by se měl změnit. Domnívám se, že lidé nejsou tolik informováni ohledně tohoto tématu, a proto neví, co se může stát, když se takto zachovají.

Během výzkumu mě zaujal příběh respondentky č. 6, kdy se její pes sám naučil upozornit ji na nežádoucí předměty na zemi. Myslím si, že je neuvěřitelné, co vše se dokáže čtyřnohý tvorové naučit i bez naší pomoci a je vidět, že tento pomocník svou práci dělá opravdu rád.

Myslím si, že jsem v této práci uvedla, do jaké míry mohou psi pomoci člověku ke zlepšení kvality života. Výstupem z bakalářské práce je vytvoření edukačního letáku pro veřejnost.

Závěr

V bakalářské práci jsem zaměřila a zpracovala téma Příprava a výcvik vodících a asistenčních psů.

V teoretické části jsem popsala základní charakteristiku práce se zvířaty, jejich historii, rozdělení jednotlivých skupin pomocných psů, kterými jsou vodící, asistenční a dále signální psi, kteří jsou rozděleni do dvou skupin. Uvedla jsem i znaky, které charakterizují tyto psy nebo s čím lidem pomáhají, například: vodící pes pomáhá klientům s pohybem venku, asistenční s podáním určitých předmětů, signální pro osoby se sluchovým postižením, který upozorní na blížící se nebezpečí, nebo signální pro osoby se záchvatovým onemocněním, který upozorní na blížící se záchvat. Dále je zde popsán důležitý výběr psů, na základě jejich povahy a zdravotního stavu, také jejich příprava a výcvik. Jedná se o dlouhý proces po dobu dvou let, který začíná převýchovou a je zakončen závěrečnou zkouškou a následným předáním klientovi.

Výzkumné šetření probíhalo s osobami, které s těmito psy pracují a s lidmi, kteří využívají jejich pomoc. Výzkum probíhal pomocí kvalitativního výzkumu a byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Mým cílem bylo zjistit, do jaké míry jsou vodící a asistenční psi schopni pomoci lidem ke zlepšení kvality života.

Hlavní témata rozhovoru s osobami, které psy cvičí, byla – potřeba vzdělání pro práci, jeho povaha pro výkon práce, možnost vyloučení psa z programu, a v jaké fázi se setkává s klientem.

Hlavní témata rozhovoru s osobami, které využívají jejich pomoc, byla - začátky při pořízení asistenta, jeho každodenní pomoc, reakce a případné negativní chování veřejnosti k psům.

Výstupem z mé bakalářské práce je edukační leták (příloha č. VII), ve kterém jsem popsala základní body, které by mohly pomoci ke zvýšení informovanosti veřejnosti. Zaměřuje se na tři oblasti, kterými jsou: kdo je vodící a asistenční pes, jak je poznat, a co nikdy nedělat. Důvodem vzniku, bylo informovat veřejnost, aby se snížilo riziko, v situacích, kdy lidé psa krmí nebo ho rozptylují. Edukační leták je zpracován barevně i s obrázky, proto si myslím, že by mohl kolemjdoucího zaujmout již na první pohled. Mohl by být k dispozici v budovách škol nebo v Domech dětí a mládeže na nástěnce či u vchodu do budovy, kde by rodičům i dětem poskytl podstatné informace o vodících a asistenčních psech.

Seznam použitý zdrojů

1. ARCE, J. *Pět tajemství šťastného vztahu člověka a psa*. Přeložila Lea Smrčková. Praha: Eurodmedia Group, k. s. - Knižní klub, 2016. s. 12, 13. ISBN - 978-80-242-5061-8
2. *Bulldog With Stop Sign - Riverdale Middle School*. Kindpng.com. [online]. © 2019.[cit. 13. února 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.kindpng.com/imgv/iwJTJT_bulldog-with-stop-sign-riverdale-middle-school-hd/>
3. Canisterapie Zlín. *Co je canisterapie*. [online]. © Nedatováno. [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <<https://canisterapie.webnode.cz/canisterapie/co-je-canisterapie/>>
4. FRANZKIOVÁ, P. *Pomáhají a zachraňují životy, zákon ale asistenční psy oficiálně nezná*. Novinky.cz. [online]. © 2003-2020. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <<https://www.novinky.cz/domaci/clanek/pomahaji-a-zachranuji-zivoty-zakon-ale-asistencni-psy-oficialne-nezna-40314188>>
5. GABZDYL, J. *Unikátní výzkum. Psi odhalují rakovinu, nemoc zjistí dříve než přístroje*. Idnes.cz. [online]. © 1999–2020. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/vyhledavani-rakovina-psi-cichaci-pozitivni-vzoroky-koprivnice.A180419_396434_ostrava-zpravy_woj>
6. GALAJDOVÁ, L. *Pes lékařem lidské duše, aneb, Canisterapie*. Praha: Grada, 1999. s. 25, 36. ISBN 80-7169-789-3.
7. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2000. s. 31, 32. ISBN 80-85931-79-6
8. Helpes - Centrum výcviku psů pro postižené. *Asistenční psi pro vozíčkáře a osoby s tělesným postižením, Balanční psi*. [online]. © 2018. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <<https://helpes.cz/psi-pomocnici/psi-pomocnici-pro/asistencni-psi-pro-vozickare-a-telesne-postizene/>>
9. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál s.r.o., 2016. s. 46. ISBN 978-80-262-0982-9
10. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: GradaPublishing, a.s., 2007. s. 182- 184. ISBN 978-80-247-1369-4
11. IKO. *Pomocné tlapky slaví 15. narozeniny*. Plzen.cz. [online]. © 2017. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <<https://www.plzen.cz/pomocne-tlapky-slavi-15-narozeniny/>>
12. JURNEČKOVÁ, L. *Příprava a využití vodících a asistenčních psů*. [online]. Brno 2008. Bakalářská práce. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Agronomická fakulta. Ústav morfologie, fyziologie a genetiky zvířat. Vedoucí práce doc. Ing. Petr Řezáč, CSc. s. 13 -16. [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <<https://docplayer.cz/17647243-Mendelova-zemedelska-a-lesnicka-univerzita-v-brne-agronomicka-fakulta-ustav-morfologie-fyziologie-a-genetiky-zvirat.html>>
13. KAŇKOVÁ, K. *Zooterapie a její využití pro klienty sociálních služeb se zaměřením na seniory a osoby s fyzickým postižením*. [online]. Praha 2018. Absolventská práce. Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická. Katedra sociální práce. Vedoucí práce PhDr. Vladimír Mašát. s. 9.[cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://is.jabok.cz/th/ccgu0/Zooterapie_a_jeji_vyuziti_pro_klienty_socialnich_sluzeb.pdf>

14. KAVALÍROVÁ, K. *VODÍCI PES, Kompenzační pomůcka pro osoby s těžkým zrakovým postižením*. Praha: Nakladatel Okamžik, 2017. s. 7-22. ISBN: 978-80-86932-46-0
15. KILLMEIER, B. *Cartoon drawing of my sister's old service dog*, Jazz. Behance.net. [online]. © 2017.[cit. 13. února 2021]. Dostupné na WWW: <https://www.behance.net/gallery/58703389/Animal-Portraits>
16. Klub držitelů vodicích psů. *Z historie výcviku vodicích psů u nás*. [online]. © 2006 -2020. [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: http://kdvp.brailnet.cz/histor_cr.php
17. MACLEAN, A. *Guide dog and blind owner refused taxi service at Halifax airport*. Globalnews.ca. [online]. © 2020. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://globalnews.ca/news/4510158/guide-dog-and-blind-owner-refused-taxi-service-at-halifax-airport/>
18. MARTINEK, J. *Asistenční pes je stejně nepostradatelný jako slepecká hůl, chtějí prosadit poslanci*. Novinky.cz. [online]. © 2003-2020.[cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/asistencni-pes-je-stejne-nepostradatelny-jako-slepecka-hul-chteji-prosadit-poslanci-40328695>
19. MAŠÍN, R. *Vodicí pes patří hodnotou mezi nejdražší, ne všechna plemena se hodí k výcviku*. Novinky.cz. [online]. © 2003-2020.[cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.novinky.cz/bydleni/jak-na-to/clanek/vodici-pes-patri-hodnotou-mezi-nejdrazsi-ne-vsechna-plemena-se-hodi-k-vycviku-40298591>
20. NEUMANN, P. *Canisterapie a její využití u jedinců s různými typy handicapů*. [online]. Plzeň 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Mgr. Věra Knappová, Ph.D. s. 25. [cit. 4. listopadu 2020]. Dostupné na WWW:<<https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/2054/1/BPNeumann%20Canisterapie.pdf>>
21. Pestrá, o.p.s. *Záchvatová onemocnění. Asistenční signální pes pro lidi se záchvatovým onemocněním*. [online]. © Nedatováno. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.pestra.cz/zachvatova-onemocneni>
22. Pomocné tlapy - Canisterapie. *Polohování se psy*. [online]. © 2009-2020. [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <http://www.canisterapie.cz/cz/canisterapie-zakladni-informace/polohovani-se-psy-10.html>>
23. Pomocné tlapy, o.p.s. *O asistenčních psech*. [online]. © 2009 -2020. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.pomocnetlapy.cz/o-nas/o-asistencnich-psech>>
24. Příloha č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění platném k 12. 12. 2011. In: Sběrka zákonů ČR. [online]. © 2010-2020. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388>>
25. RATZLAFF, B. *Service dogs helping veterans and first responders cope with PTSD*. Globalnews.ca. [online]. © 2020. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://globalnews.ca/news/6300046/service-dogs-helping-veterans-and-first-responders-with-ptsd/>>
26. SPINAROVÁ, L. *Canisterapie jako léčebná metoda ve speciálně pedagogické péči*. [online]. Brno 2008. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita. Pedagogická Fakulta. Katedra Speciální Pedagogiky. Vedoucí práce doc. PhDr.

- Jarmila Pipeková Ph.D. s. 17,18. [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://is.muni.cz/th/x9d2y/bakalarska_prace_-_Lenka_Spisarova.pdf>
27. SRB, M. *Signální psi upozorní nemocného na blížící se záchvat. Když ataka nastane, přivolají pomoc.* Irozhlas.cz. [online]. © 1997-2020. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/zdravi/signalni-psi-upozorni-nemocneho-na-blizici-se-zachvat-kdyz-ataka-nastane_1705161111_ber>
 28. TÓTHOVÁ, R. *Výcvik vodících psů.* Brno 2012. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. Agronomická fakulta. Ústav chovu a šlechtění zvířat. Vedoucí práce Ing. Martin Hošek, Ph.D. s. 36
 29. TVRDÁ, A. *Canisterapie - Zvíře v sociálních službách.* Praha: Nakladatelství PLOT, 2020. s. 10 – 15, 34. ISBN 978-80-7428-366-6
 30. VÁVRA, F. *Slepce nepustili s vodícím psem do restaurace. Mohl prý urazit muslimy.* Stredoevropan.cz. [online]. © 2018. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <<https://stredoevropan.cz/2018/08/03/slepce-nepustili-s-vodicim-psem-do-restaurace-mohl-pry-urazit-muslimy/>>
 31. ZÁHORSKÁ, K. *Signální psi – Kompenzační pomůcka pro neslyšící?.* [online]. Praha 2015. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav jazyků a komunikace neslyšících. Vedoucí práce: Mgr. Andrea Hudáková, Ph.D. s. 15. [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/154056>>

Seznam zkratek a obrázků

- AAA** – Animal assisted activities (zvíře asistující aktivaci)
- AACR** – Animal assisted crisis response (zvíře asistující krizové intervenci)
- AAE** – Animal assisted education (zvíře asistující výuce)
- AAI** – Animal assisted intervention (zvíře asistující intervenci)
- AAT** – Animal assisted therapy (zvíře asistující terapii)
- FFUK** – Filosofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
- IGDF** – Mezinárodní federace vodících psů
- IZS** – Integrovaný záchranný systém
- MPSV** – Ministerstvo práce a sociálních věcí
- PTSD** – Posttraumatic stress disorder (posttraumatická stresová porucha)
- RTG** – Rentgenové vyšetření

Obrázek 1: Vodící pes	13
Obrázek 2: Asistenční pes	14
Obrázek 3: Signální pes	15

Seznam příloh

Příloha I.	Rozhovor 1
Příloha II.	Rozhovor 2
Příloha III.	Rozhovor 3
Příloha IV.	Rozhovor 4
Příloha V.	Rozhovor 5
Příloha VI.	Rozhovor 6
Příloha VII.	Edukační leták

Přílohy

Příloha I. Rozhovor č. 1

Rozhovor č. 1 proběhl s respondentkou č. 1, která využívá pomoc vodícího psa a také je cvičí.

První část rozhovoru se soustředila na pomoc vodícího psa.

➤ **Jak dlouho pomocného psa máte?**

„Já už mám několikátého. Prvního vodícího psa jsem dostala, když mi bylo 16. Bylo to roku 1995. Jednalo se o labradorku, která byla cvičena poměrně nevybíravým způsobem. Když ke mně přišla, tak jsem s ní musela pracovat, dnes by se řeklo formou pozitivního upevňování, a v tom byl největší problém. Potom jsem s ní v roce 1997 vyhrála Mistrovství ve výkonu vodících psů. Když jsem viděla, co všechno s ní dokážu, rozhodla jsem se, že si dalšího psa vycvičím sama. V roce 2000 jsem si pořídila štěňátko belgického ovčáka malinoise, který tedy není standartní plemeno pro tuto práci, ale chtěla jsem nějakého psa, který mi bude nejenom pomáhat, ale také nějakého na sport, protože jsem v té době začala sportovat. V roce 2001 jsem s ním absolvovala závěrečnou zkoušku a zároveň začala cvičit i vodící psy sama, postupem času jsem založila organizaci.“

➤ **Celkem jste tedy měla 3 pejsky?**

„Ano. Nejdříve labradora, malinoise a pak fenku malinoise, které je 11 a půl, a už teď přemýšlím, jakého dalšího psa si vycvičím.“

➤ **Takže začátky s pejskem, kterého jste měla v 16, nebyly jednoduché?**

„Nebylo to jednoduché. Nedělala tu práci ráda a měla zoškliveného toho člověka, který se držel vodiče. Ze začátku to bylo hodně psychicky náročný. Když jsem po ní něco chtěla já, tak se chovala, jako by jí někdo zbil, a když k ní šel někdo cizí, (zdůraznila slovo „cizí“) tak se mohla přetrhnout, mazlila se a radovala. Bylo to pro mě náročný, protože to i na ostatní působilo, že se k ní nechovám dobře.“

➤ **S čím Vám Váš pomocný pes nejvíce pomáhá během dne?**

„Vodící pes mi nejvíce pomáhá s pohybem venku. Chůze s ním je 3x rychlejší než s holí. Člověk s vodícím psem nemusí řešit spoustu věcí. Oproti tomu s holí musí řešit téměř vše. Například: jestli není někdo na chodníku, aby do nikoho nevrazil, není tam něco, co tam běžně není (lešení, odpadkový koš, kočárek). Se psem je to všechno jednodušší, protože pes hlídá šířku člověka. Řekněme koridor cca 1 metru. Takže když se objeví nějaká překážka, například lidé, kteří jdou naproti Vám, zatáhne do směru, tak aby je obešel. To samé platí s obrubníky, retardéry nebo konec schodiště označuje zastavením. Já si to pak můžu osahat holí a zjistit, proč zastavil. Chodím s ním prakticky pořád.“

➤ **Jsou i situace, kdy si psa s sebou nevezmete a jdete pouze se slepeckou holí?**

„Možnost s holí si nevybírám, když nejdu se psem, tak se snažím jít s člověkem, abych nemusela v samoobsluze žádat cizí lidi o pomoc. Nejhorší to bylo asi na jaře, když se z ničeho nic objevil uprostřed chodníku stůl, aby se dodržovaly rozestupy dva metry, tak to bylo docela komplikovaný.“

➤ **Vnímáte opatření jako problém i pro cvičené psy?**

„Ano. Obecně, ty opatření nejsou omezení jen pro lidi, ale i pro ty psy. Psi jsou učeni, že najdou ten pultík například na poště, kde je člověk. Ale teď když jsou všude plexiskla, tak je zmatený, protože byl zvyklý na člověka, a místo toho je tam teď stěna.“

➤ **Můžete se na psa naprosto spolehnout?**

„Můžu, ale samozřejmě není to stroj. Může se stát, že se zamyslí nebo zapomene, stejně jako člověk. Nikdy se nestalo, že by to byla nějaká zásadní chyba. Nestalo se, že bych se zranila, například: že by tam byl velký obrubník a já zakopla. To ne. Jednalo se o drobnější chyby, kdy si třeba nevšiml rozdílu přechodu mezi dlažbou a asfaltem. V tomto případě, ale můžu mluvit za cvičitele, i za klienty, velmi důležitou podmínkou je, jaký člověk psa má. Pokud člověk není důsledný, není ochotný s ním pracovat, upevňovat vztah, pochválit ho, a opravit, když udělá něco špatně, hlavně ze začátku, v řádu několika týdnů, dá se toho hrozně zakazit.“

➤ **Jak na Vás a Vašeho psa reaguje veřejnost?**

„Při výcviku, i v běžném životě, kdy se psem chodím do města, můžu říct, že se setkáváme se dvěma typy lidí. Ta první skupina, jsou tací, kteří si myslí, že psi jsou chudáci, protože musí pracovat. Tento pohled se objevuje hlavně u takových pejskařů, kteří si myslí, že když pes neběhá po parku s ostatními psy, tak trpí. V tom druhém případě je to bezohlednost lidí.“

➤ **Jak to myslíte?**

„V podvědomí všech je zakořeněno, že jsou pomocní psi hodní. Místo toho, aby psa nerozptylovali a nechali ho pracovat, tak k němu pustí vlastního psa, protože on mu nic neudělá. Mlaskají na něj, hladí ho, a to jen protože si řeknou: „Ona mě nevidí, tak můžu.“ Jednou se mi dokonce stalo, že psovi hodili i něco k jídlu. A tohle je hodně zásadní problém, protože například: když psa cvičím, a on vlastně už pracuje, a nechá se rozptýlit ostatními lidmi, musím ho za to potrestat. Musí umět nereagovat na ostatní, protože potom pes může budoucího klienta zranit. Když pak psa potrestám, objevují se i jedinci, co mě za to seřvou, že se k psovi chovám špatně.“

**➤ Setkala jste se tedy s nějakým negativním chováním ke svému
vodícímu psovi? Například, že Vás nechtěli pustit do obchodu?**

„Nikdy se mi nestalo, že by mě nepustili do obchodu, ale dva nepříjemné zážitky jsem měla s řidiči autobusu. Ten první byl, když jsem jela na soustředění se svým vodícím psem do Jihlavy a řidič mě odmítl. Bylo to kvůli tomu, že dopravce vůbec nepřevážel psy. To nakonec dopadlo, tak, že jsem si prosadila svoje a hodně lidí se mě tehdy zastalo. V druhém případě to bylo v Praze, kdy řidič městské dopravy, řekl, že pokud nevystoupím, že z místa neodjede. Tenkrát se mě i tam hodně lidí zastalo a dopadlo to trochu kuriózně. Museli jsme volat policii. Pan řidič totiž řekl dispečinku, že je tam člověk, který nechce opustit autobus a má psa bez náhubku. Když přijela policie, tak se ho ptali, proč neřekl, že se jedná o vodící psa. Ale protože neměli výjimku na vodícího psa, tak pána nepotrestali, nevyhodili, nic. Asi potřebovali řidiče.“

**➤ S žádným jiným problémem jste se za tu dobu, co pejska máte,
nesetkala?**

„Je pravda, že běžně po známých trasách potkávám lidi, kteří vyloženě schválně ostatním znepríjemňují život, ale s nimi je to pak těžké.“

**➤ Jste s pejskem spokojená a co je podle vás nejvíce důležité, když
pejska máte?**

„S pejskem spokojená jsem a rozhodně bych si bez něj nemohla představit život. Nejtěžší pak je, když člověk najde toho správného psa pro život, což pro mě byl ten první malinoise, ale neměnila bych. Nejvíce důležité je, aby lidé měli vůbec vztah k psům, protože když si ho chtějí pořídit jen jako pomůcku, a psy nemají rádi, bojí se jich, tak to nikdy nemůže fungovat.“

Druhá část rozhovoru se týkala výcviku vodících a asistenčních psů.

➤ Proč jste organizaci založila?

„Bylo to kvůli té labradorce, kterou jsem dostala v 16 letech.“

➤ Musí mít člověk pro tuto práci určité vzdělání?

„Naše organizace si vychovává budoucí cvičitele sama.“

➤ A jak to probíhá?

„Nejdříve člověk musí projevit zájem o danou problematiku. Takový člověk poté začíná jako dobrovolník v převýchově štěňat. Máme všechny štěňata, po dobu výcviku i převýchovy, u cvičitelů doma. Pod vedením cvičitelů, dobrovolník získává zkušenosti a po určitém čase, pokud je souhra oboustranná, jak pro přípravu psů, tak i pro kontakt s handicapovanými klienty, může se stát cvičitelem. Nicméně je to otázka několika let.“

➤ **Jakou povahu by měl mít pes pro tuto práci?**

„Tam záleží, zda mluvíme o všeobecné povaze psa, nebo podle toho k jakému jde klientovi. Pes musí být vyrovnaný, ne moc bázlivý, dominantní a dál se to odvíjí od klienta.“

➤ **Takže záleží hlavně na klientovi, ke kterému pes jde?**

„Ano, dál se to odvíjí od klienta. Pokud jde pes k dospělému, měl by být víc sebevědomější, oproti tomu asistenční pes by měl být hodně empatický a sám od sebe kontaktní k člověku.“

➤ **Stane se někdy, že jsou psi z programu nebo výcviku vyřazeni?**

„To se stává velmi často, že jsou psi vyřazeni, a to z důvodu zdravotního, nebo z povahové nevyrovnanosti. Z pravidla se z 10 štěňat vycvičí míň než 30%. Největším problémem je, že v poslední době je čím dál tím méně vyrovnaných zvířat.“

➤ **V jaké fázi se klient a pes setkává?**

„My vybíráme pejsky přímo pro konkrétní klienty. Setkávají se v případě, kdy víme, že z povahových i zdravotních rysů bude zařazen do výcviku. Dřív to neděláme, protože tam pak dochází k citové vazbě a pomalu se sžívají.“

➤ **A jak dlouho trvá, než se klient s psem sžije?**

„Délka sžívání klienta a psa záleží na povaze obou dvou. Čím víc je pes citlivější, trvá to poměrně delší dobu. V případě, kdy jde pes, například k autistickému dítěti, tak je více odolný a jeho sžití s klientem není tak dlouhé. Ale u každého je to velmi individuální.“

➤ **Stalo se Vám, že se pes k Vám vrátil zpět?**

„Stalo se to dvakrát, že se pes vrátil. Poprvé to bylo, protože klientovi se změnily životní podmínky a nedokázal se o pejska postarat. Podruhé, nastaly pro nás nevyhovující podmínky, ve kterých by pes žil. Proto jsme si ho vzali zpět. Nicméně se toto nestává často, protože výběr klientů je velmi přísný. Většinou řešíme drobnější nedostatky, jako je například: důslednost, která se dá vyřešit už na začátku.“

Příloha II. Rozhovor č. 2

Rozhovor č. 2 byl veden s respondentkou č. 2, která pracuje v organizaci, kde cvičí vodící a asistenční psy.

➤ Jaké je potřebné vzdělávání pro tuto práci?

„Pokud se dotaz týká mé práce, tak mám dokončené vysokoškolské vzdělání v oboru Sociální práce na FFUK⁵. Nicméně postačí i kurz pracovníka v sociálních službách, který je akreditovaný MPSV⁶ a zakončený zkouškou.“

➤ A co se týče výcviku psů?

„Co se samotného výcviku psů týče, vzdělání požadované není, důležité jsou zkušenosti. K základním znalostem v oblasti kynologie je potřeba připojit know – how, jak vycvičit vodícího psa. To se ovšem v žádné škole naučit nedá, je možné se to naučit jen od zkušené cvičitelky nebo cvičitele. Co se kontaktu s klienty týče, tak cvičitelky mají už zmíněný kvalifikační kurz pracovníka v sociálních službách s akreditací MPSV zakončený zkouškou nebo se na kurz chystají.“

➤ Jak dlouho trvá, než psa vycvičíte?

„Nejprve je štěně v tzv. předvýchově, jejíž hlavním smyslem je socializace štěněte a získání základních dovedností. Ve věku 1 roku nastupuje do výcviku, který průměrně trvá 6-8 měsíců.“

➤ Jsou někdy psi z programu vyloučeni?

„Ano, občas k vyřazení psa z výcviku dochází, a to buď z důvodů povahových, nebo zdravotních. Asi se nedá říct, které důvody momentálně převažují.“

➤ A o jaké povahové nebo zdravotní důvody se jedná?

„U povahových jde například: o nechuť pracovat, u zdravotních například: nevyhovující RTG kyčlí nebo loktů.“

➤ Dochází k nějakým pravidelným schůzkám i po předání vycvičeného psa?

„K pravidelným schůzkám zpravidla nedochází. Každý klient potřebuje různou míru podpory, tudíž se na nás obrací v závislosti na této potřebě. V rámci následného servisu jsme samozřejmě klientovi nadále k dispozici.“

➤ Takže se s klienty setkáváte pouze, když se na Vás obrátí s pomocí?

„Klienty zveme i na letní rekondiční pobyt, kde mohou krom příjemně stráveného společného času procvičit i dovednosti svých psů.“

⁵ FFUK je zkratka pro Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze.

⁶ MPSV je zkratka pro ministerstvo práce a sociálních věcí

➤ **Jak dlouho trvá, než se pes s klientem sžije?**

„To je opět individuální záležitost. Už od počátku se snažíme poskytnout klientovi psa, který bude nejvíce vyhovovat jeho potřebám a životnímu stylu, čímž by měl být proces sžívání se usnadněn. Pokud jde o labradora, který je zpravidla velmi přizpůsobivý, bývá tato doba kratší. U ostatních již zmíněných plemen se může maličko protáhnout, neboť tato plemena bývají vůči změnám citlivější.“

➤ **V jaké fázi se pes setkává s jeho budoucím pánem?**

„Zpravidla se pes setkává s klientem během výcviku u nás ve středisku. Někdy je to už na počátku výcviku, někdy v závěrečném období před zkouškou.“

➤ **Nastala někdy situace, kdy se pes a klient nesedli a pes se vrátil zpět k Vám?**

„Setkala jsem se spíše s případy, kdy i přes počáteční pečlivou přípravu na příchod psa do domácnosti, si klienti dostatečně neuvědomili, že jim bude sice velkou pomocí, ale že se o něj musí starat a brát ohled na jeho potřeby. Například: jedné klientce vadilo, že za ní fena stále chodí. To je ale pro psa přirozené, protože se potřebuje seznámit s novým prostředím. Další klient byl překvapen, že musí psa opravdu několikrát za den vyvenčit, a kontrolovat, zda má v misce vodu. Ale s takovými případy se naštěstí setkáváme jen opravdu zřídka.“

➤ **Setkáváte se během výcviku s nějakými problémy? Například ze strany veřejnosti?**

„Zkušenosti jsou převážně kladné, za což jsme velmi vděční. Lidé se občas během výcviku ve městě cvičitelce se zájmem ptají na různé věci ohledně psů a jsou milí. Máme také řadu sponzorů, bez jejichž pomoci by naše práce nebyla možná. Občas se stane, že se setkáme s někým, kdo považuje práci vodičího psa za týrání. To nás mrzí a není to příjemné. Proto také vyřazujeme z výcviku psy, u kterých je delší dobu patrné, že je tato práce nebaví. Někdy také dojde k tomu, že nás se psy ve výcviku nepustí do některého obchodu.“

➤ **Dokáže se klient díky svému pomocníkovi maximálně osamostatnit nebo stále potřebuje pomoc druhých?**

„To je opět velmi individuální. Ve hře je řada faktorů – záleží na míře zrakového postižení (máme klienty se zbytky zraku i zcela nevidomé), na rodinném zázemí (někdy rodina o klienta z důvodu obavy, zda situaci zvládne, pečuje až tak moc, že se klient osamostatňuje velmi těžce, i když by chtěl) a také samozřejmě na tom, jak se dotyčný klient se svým postižením vyrovnal, a zda je odhodlaný v co nejvyšší míře překážky způsobené postižením překonávat. Samozřejmě jsou situace, kdy pes pomoci nemůže, a klient bude potřebovat pomoc druhého člověka například: při nakupování vybrat konkrétní zboží.“

Příloha III. Rozhovor č. 3

Rozhovor č. 3 proběhl s respondentkou č. 3, která využívá pomoc asistenčního psa.

➤ Berete si svého pomocného psa také do práce?

„Ano, beru. Jsem hodně ráda, že vedoucí s tím nemá žádný problém. Ale musím říct, že ve firmě, ve které jsem byla předtím, to problém byl. Ne, že by minulý vedoucí neměl psy rád, to si nemyslím, bylo to prostě takové pravidlo.“

➤ Takže je pro Vás jeden z rozhodujících faktorů při volbě zaměstnání vztah k Vašemu asistenčnímu psovi?

„Jak se to vezme. Samozřejmě to není jediný faktor, koukala jsem i na další věci, když jsem přemýšlela o změně. Ale i možnost, že můžu mít psa v práci s sebou, je pro mě důležité. V případech, když se jedná o nějakou úzkou mezeru, do který se s vozíkem nevejdu, a potřebuju odtud něco vzít nebo podat nějaký šanon, tak mi pomůže.“

➤ A berete si psa s sebou pokaždé, když odcházíte z domu?

„Jsou situace, kam pes nemůže. Nebrala jsem ho, když jsem šla s manželem do města nebo do kina. Když se teda ještě do kina chodit mohlo (respondentka se zasmála). Nebo když jsem chodila navštívit maminku do nemocnice, tak jsem ho taky nebrala. Jinak ve většině případů ho beru vždy s sebou.“

➤ Jak dlouho máte pomocného psa?

„Toho, kterýho mám teď, mám už 7 let. Ale není to úplně první. Před tím jsem měla ještě dva. Úplně prvního jsem dostala ve 23 letech, kdy jsem začala navazující studium na vysoký škole. Tenkrát jsem dostala fenku labradora, která byla úžasná, ale bylo to pro mě ze začátku docela náročný. Se psy jsem neměla zkušenost, protože jsme doma žádné neměly, ale vždy jsem je měla ráda. Trvalo nám delší dobu, než jsme si, nevím jak to říct, skamarádili, zvykli si na sebe (respondentka se zasmála). Ale u toho druhého, to už bylo jiné. To jsem dostala taky fenku, ale zlatého retrívra. S tou jsme si sedly hned. A teď mám taky fenku zlatého retrívra.“

➤ Proč si myslíte, že u druhého pejska to bylo už jiné a nebylo to pro Vás tak náročné?

„To je těžký takhle říct. Nejsem odborník, ale myslím si, že hodně dělalo tehdy to, že jsem zkušenost se psy neměla. Musela jsem se naučit, jak zadat povel a hlavně být hodně zásadová. Nevím, možná taky u tohoto prvního psa byl problém, že jsem se s ním setkávala hodně zřídka. U toho druhého, jsem s ním mohla být někdy i u výcviku a zvykali jsme si na sebe už od samýho začátku.“

➤ **Myslíte si tedy, že je lepší pro budoucí sžití s pejskem, mít schůzky i v průběhu výcviku?**

„Pokud budu mluvit z vlastní zkušenosti, tak myslím, že ano. Nebo na mě to tak působí. S těma dvěma, co jsem měla jako poslední, jsem měla možnost se scházet. Mohli jsme si na sebe zvykat už od začátku. Ale jak říkám, nejsem odborník, u toho prvního byly určitý chyby i z mojí strany. Hlavně moje nezkušenost, přece jenom u těch ostatních už jsem věděla, do čeho jdu.“

➤ **S čím Vám Váš pomocný pes nejvíce pomáhá během dne?**

„Pomáhá mi úplně se vším. Pomáhá mi v práci, jak už jsem říkala, když potřebuju podat nějaký šanon, doma mi pomůže vyndat nákup, prádlo z pračky nebo mi přinese telefon, když zvoní, a je daleko a já bych ho nestihla vzít. V obchodě mi podá pytel brambor. Je naučený na to, aby mi maximálně mohl se vším pomáhat.“

➤ **Takže díky svému pejskovi nepotřebujete pomoc například: rodiny nebo někoho cizího, například: v obchodě?**

„Samozřejmě jsou i situace, kdy potřebuju pomoc od člověka. To, že mi pes pomáhá, neznamená, že udělá úplně každou práci a zvládne všechno. S hygienou mi musí pomóc manžel, pes mě asi těžko dá do vany. Co se týče cizích osob, tak se někdy stane, že potřebuju pomoc od někoho cizího, když určitá věc je vysoko a já, ani pes na ní nedosáhneme. Pes vám dokáže pomoc poměrně hodně, ale pořád člověk potřebuje někýho jinýho člověka, který mu pomůže s věcmi, které pes neumí.“

➤ **Můžete se na svého psa naprosto spolehnout?**

„Jestli to myslíte tak, že někdy neposlechl povel, který jsem mu zadala, tak to ne. Když mu řeknu, ať mi podá telefon, a on by seděl dál, a nic by neudělal, to se nestane.“

➤ **Ano. To také myslím, ale spíš zda nastala nějaká situace, kdy pes udělal něco, co vás zarazilo nebo vyvedlo z míry.**

„Ne, nic takového si nepamatuju. Tím, že mi podá nějakou jinou věc, než po něm chci, mě nevyděsí. (respondentka se zasmála) Ale pořád beru na vědomí to, že je to zvíře, a to, že mi podá něco jiného, než po něm chci, se stát může. Jako každý člověk se splete, tak může i zvíře. Takže to neberu jako nějaký pochybení o něm.“

➤ **Co děláte tedy, když Vám podá jiný předmět, než jste chtěla.**

„To se stávalo spíš ze začátku, teď už se to nestalo hodně dlouho. Když se to stalo, tak jsem psa potrestala a ukázala, co jsem potřebovala. Pak, když mi to přinesl znovu, tak jsem ho pochválila a dala mu za to naminku, aby věděl, že tohle je správně.“

➤ **Jak na Vás a Vašeho psa reaguje okolí?**

„To je zase hrozně těžký takhle říct, protože to hrozně záleží na daným člověku. Jsou lidi, kteří si mě nevšímají, projdou kolem jako kolem jakéhokoliv jiného člověka. Ale jsou i lidi, co si vždy něco najdou. Mají hloupý kec, chtějí si ho pohladit, nebo ho rozptylují.“

➤ **Setkal jste se někdy s negativním přístupem nebo chováním k Vašemu asistenčnímu psovi?**

„Tak to jsem už říkala s tím minulým zaměstnavatelem, že mu vadilo, že je tam pes a nechtěl mi ho dovolit. A potom se mi stalo, že když jsem se psem nakupovala, tak měli problém, že mi pes podá něco z regálu, protože to oslintá. Když jsem jim řekla, že si to stejně koupím, a že to budu používat já, a že to ani oslintané není, tak nechtěli nic slyšet. Pak se mi ještě jednou stalo, že mě nechtěli pustit do obchodu, protože tam psi nemohli.“

➤ **A jak jste to řešila, když Vás tam nechtěli pustit?**

„To se moc řešit nedá, snažila jsem se jim vysvětlit, že mi pomáhá, ale bez úspěchu. A protože jsem psa nechtěla někam uvázat k lampě, nebo ke stojanu s kolama, tak jsem tam nešla a zavolala manželovi, aby nakoupil, až pojedou z práce. Je těžké někomu něco vysvětlovat, když vidí jen svůj pohled úhlu. Jak říkám, je to člověk od člověka, většina z nich jsou vstřícní a nevdí jim to, ale rejpalové se asi najdou v každé situaci.“

Příloha IV. Rozhovor č. 4

Rozhovor č. 4 byl veden s respondentem č. 4, který podobně jako respondentka č. 3, využívá pomoc asistenčního psa.

➤ **Je to Váš první asistenční pes nebo jste už nějakého měl?**

„Jo jo, první pokud to berete tak, že je to první asistenční pes, jinak úplně první pes v životě to můj není. Doma jsme měli dva. Jednoho, když jsem se narodil, a ten asi v mých sedmi nebo osmi umřel, a pak si naši pořídili beagla, Jessie, kterou ještě máme.“

➤ **Takže se psy zkušenost máte, a když jste dostal asistenčního, nebylo to pro Vás nijak těžké?**

„Nějakou tu zkušenost jsem měl, ale nebylo to přímo takové, že bych se o něj staral sám. Ty psy, který jsme měly, nebo máme toho jednoho, byly pořízeny hlavně na popud táty, takže z velké většiny se o ně staral sám nebo mamka. Nebylo to takový, jako je to teď, když mám vyloženě „vlastního“.“

➤ **Jak to myslíte?**

„Je to velká zodpovědnost, předtím jsem se moc nestaral, kdy ho chodí vyvenčit, nebo abych mu dal najíst. Neříkám, že jsem to nikdy neudělal, ale vždy to bylo, když mi rodiče řekli, ať mu dám najíst nebo ho pustím na zahradu. Většinou jsem se s nimi jen mazlil. (respondent se začal smát) Když jsem, ale dostal asistenčního pejska, bylo to jiné. Musel jsem si hlídat, kdy potřebuje vyvenčit, kdy mu dát jídlo, že s ním musím k veterináři.“

➤ **A jaké to pro Vás na začátku bylo, když jste pejska dostal?**

„Byl to hodně velké nevyk. Už jen protože se o něj z velké části starám sám. Rodiče mi pomáhají, když potřebuju, ale převládá u mě pocit, že když můžu, chci to udělat sám. Mám takový nutkání, že když on pomáhá mě, tak chci pomoc já jemu, ať už jenom tím, že mu dát nažrat.“

➤ **Zmiňoval jste, že to pro Vás byl nevyk. Tak v jakém slova smyslu?**

„Myslel jsem to tak, že když jsem o něj žádal, nedošlo mi, že bude potřeba ho pouštět často na zahradu, aby si došel na záchod. Což je vtipný, když doma máme psa, ale jak jsem se o něj nikdy nestaral, nepřišlo mi to, že by s ním rodiče chodili nějak často.“

➤ **Sedli jste si se psem hned o začátku?**

„Myslím si, že i jo. Když pominu tu mojí, nedostatečnou informovanost spíš hloupost, nebo jsem to spíš viděl všechno v růžovém světle a nedošlo mi, že bude mít i své potřeby. Ale tím nechci říct, že bych za něj nebyl rád, to vůbec. Jen jsem si to neuvědomil.“

➤ **S čím Vám asistenční pes nejvíc pomáhá?**

„Podává mi věci, když potřebuju. Kalkulačku, telefon, oblečení. Dokáže mi přivést a podržet i můj vozík, abych si na něj mohl sednout. Když si čtu a setmí se, tak mi rozsvítí světlo. Nebo mi večer pomáhá se svlékáním.“

➤ **Takže Vám pomáhá hlavně v sebeobsluze?**

„Ano přesně tak, díky němu můžu být nezávislej, a nemusím se ve všem spoléhat na rodiče, taky i oni mají víc času pro sebe.“

➤ **Jsou i situace, kdy pes na nějaký úkol nestačí, potřebujete pomoc od rodičů?**

„Jasně, že jo. Do vany mi pomáhá táta, to samý když někam jedeme, tak řídit nedokáže a vozík taky nesloží. Pořád je to pes, a ne člověk. Podle toho k tomu člověk musí přistupovat.“

➤ **Jak na Vás a Vašeho psa reaguje okolí?**

„Teď nijak, hodně času trávím doma, protože nikam nemůžu. (respondent se zasmál) Když jsme nebyli doma, jako teď, bylo to, nebo mě to přišlo v pohodě. Že by se někdo smál, to ne, a těch pohledů lidí si nevšímám a rovnou je vypouštím.“

➤ **Pohledy?**

„Když jsem byl v obchodu a já mu dal povel, ať něco podá, tak lidi koukaj. Jsou zvědaví, jestli to udělá, nebo jestli nepřinese něco jinýho, protože to neznají na vlastní zkušenost. Nijak jim to nezalívám, ale upřímně by se někdy nemuseli koukat tak okatě, není mi to příjemné, když Vás pořád někdo sleduje, co děláte.“

➤ **Setkal jste se někdy s nějakým negativním chováním vůči Vám a Vašemu asistenčnímu psovi?**

„Právě, že nikdy nesetkal. Ty pohledy nepočítám. A jsem rád, nemám rád jakýkoliv konflikty a nechtěl bych to ani řešit. Je možný, že to přijde, přece jenom mám psa jen dva roky, asi jsem měl štěstí na hodný lidi. Ale co se mi jednou stalo, bylo, že se mě jedna holčička na pejska ptala v obchodě. Na co ho mám? A proč? Jak jsem ho to naučil? To bylo pro mě takový zvláštní, ale milým způsobem.“

Příloha V. Rozhovor č. 5

Rozhovor č. 5 byl veden s respondentkou č. 5, která využívá pomoc vodícího psa. Jeho pomoc využívá od svých dvaceti let.

➤ A jak dlouho už ho máte?

„Labradorku, kterou mám teď, mám už tři roky. Ale není to můj první pejsek. Úplně prvního jsem dostala ve dvaceti. Tenkrát jsem dostala taky labradora, ale ne fenku, dostala jsem psa. Ten byl teda úžasnej. Pamatuju si, že jsem dlouho váhala, jestli o něj zažádat nebo ne.“

➤ Proč jste tak dlouho váhala?

„Protože je to hrozně velká zodpovědnost a nebyla jsem si jistá, jestli se o něj dokážu postarat. Úplně poprvý jsem to začala zvažovat už v patnácti nebo v šestnácti, tuším, ale v té době jsem bydlela u rodičů a bratr je alergický na zvířecí srst, tak to nešlo. Pak v devatenácti letech jsem se vdala, teď už za bývalého manžela, a tak jsem o něj zažádala. Bylo to i pro mě lepší, protože manžel většinu času v té době pracoval z domova, takže mi s pejskem ze začátku pomáhal. Zároveň se chtěl i ujistit, že mě nepovede do silnice, kde pojede auto. Ale to bylo jen ze začátku, asi tak týden možná dva, pak jsme spolu už začali chodit sami.“

➤ A jaké pro Vás teda byly úplné začátky?

„Jak jsem říkala, ten první pes byl úžesnej. Bylo to pro mě úplně něco novýho, i když to byl můj první, ale i tak mi přišlo, že jsme si skvěle sedli. Měl úžasnou povahu, když jsme zrovna nebyli venku, tak se semnou doma i mazlil. Často jsem si s ním pak povídala, když jsem se rozvedla, byl moje vrba. U toho druhýho, co mám teď, to chvílku trvalo, než jsme si sedli. Nebylo to zase tak hrozný, že by to trvalo rok. Nevím čím to je, protože přece jenom, když to je druhéj, tak to mělo být snazší než s tím prvním. Tak jsem si to otočila. (respondentka se pousmála) Asi záleží na povaze psa. Každý je jiný, a s tím prvním jsme byli asi už od začátku na stejný vlně.“

➤ S čím Vám váš pomocný pes nejvíce pomáhá?

„Hlavně s pohybem ve městě a celkově venku. Je to s ním o moc snadnější, než když jsem chodila s holí. Už jen protože se nemusím bát, že do někoho narazím, o něco zakopnu, nebo nedej bože, bych šla do silnice, když tam jede auto. Cítím se s ním víc v bezpečí. Jsou to oči, který za mě vidí a sledují, co se kolem mě děje.“

➤ Stalo se někdy, že Vás pes zklamal?

„To si upřímně nevybavuju. To malý zaváhání neberu jako zklamání. Pořád to беру tak, že je to živěj tvor, kterej se splést, nebo zaváhat může. Stejně jako člověk, hlavně je to pořád pes. Ale nikdy se mi teda nestalo, že bych kvůli tomu spadla nebo nás málem přejelo auto. Jednou se mi jenom stalo, že jsem klopýtla, ale neupadla. Ale nebyla to chyba psa, protože tudy kudy jsme šli, byla dlažba. Je možné, že jedna kostka asi byla víc venku než

ostatní. Ale tak to, že někdo zakopne, se stane každému, takže to ani nepočítám za problém. Kdybyste se na to nezeptala, tak si to upřímně ani nevybavím.“

➤ **Jsou i situace, kdy si psa sebou nebere?**

„Snažím si ho brát co nejvíc, protože jak jsem říkala, je to s ním jednodušší. Ale najdou se i situace, kdy ho neberu. Třeba na jaře, když jsem se musela nechat testovat proti koronaviru.. Tak to mě vezl brácha, to jsem ho sebou nebrala, protože jsme čekali dlouho v autě, navíc jsem tam měla bráchu a nepotřebovala jsem ho. Naštěstí to vyšlo negativně. Někdy ho neberu ani do obchodu, na nějaké velký nákupy, jedu buď s bráchou, nebo s jeho manželkou, hlavně protože mi dají všechno do košíku, a já se nemusím nikoho ptát, aby mi pomáhal. Oni stejně většinou dělají, že tam nejsou, aby neměli práci navíc.“

➤ **Jak to myslíte, že dělají, že tam nejsou?**

„Když potřebujete na zastávce pomoc s autobusem, a zeptáte se, jestli tam někdo je, tak Vám nikdo neodpoví. Většina stojí a neřeknou slovo, aby si ulehčili práci. To samý platí v obchodě, nebo kdekoliv jinde.“

➤ **A jak jste na to přišla, řekl Vám to někdo?**

„Ze zkušenosti. Stalo se mi, že jsem čekala na autobus a zeptala jsem se, jestli tam někdo není, aby mi mohl říct, kdy jede můj autobus. Nikdo mi neodpověděl. Po chvílce jsem slyšela, jak si dva lidé za mnou povídají, tak jsem se zeptala znova a zase ticho. Nakonec ke mně pak přišla paní, která mi řekla, kdy mi to jede. Upřímně mi je to líto, protože já nikoho nechci otravovat, ale nepřijde mi nějak těžké mi jenom říct, kdy jede autobus, nechci po nich něco složitýho, ale asi prostě radši mlčí asi proto, aby to měli jednodušší. Nic jinýho mě nenapadá“

➤ **Jak na Vás a Vašeho psa reaguje okolí?**

„Jak se to vezme. Většina lidí dělá, že neexistuju, stejně jako když se ptám na pomoc. Což mi ani tak nevadí, když zrovna pomoc opravdu nepotřebuju. Co mi vadí hodně, jsou lidi, co si psa začnou hladit. Hlavně se to stane v autobuse. Z ničeho nic přijdou a začnou ho hladit, nebo nejdřív slyším, „Ten je, ale roztomilej“, a pak ho hladí, aniž by se mě zeptali, jestli vůbec můžou. To mi přijde docela drzý, protože já potřebuju, aby se ten pes soustředil. Ne, aby ho rozptylovali. Neříkám, že to dělají všichni, ale velká většina. Hlavně je zajímavý, že to dělají spíš dospělí než děti, u kterých bych čekala větší pochopení.“

➤ **Takže se Vás nikdo nezeptá, jestli si ho může pohladit?**

„Většina ne, proč by se taky ptali. Ale jsou i takový, který se mě zeptají. Když se mě zeptají tak jim řeknu, že můžou, ale zase záleží na situaci. Když vím, že ještě chvíli vystupovat nebudu, řeknu jim, že jo, to mi nevadí, ale když vím, že budu vystupovat, tak se omluvím, že vystupuju a potřebuju, aby se soustředil.“

➤ **A v případě, když jim to „zakážete“, nemají nějaké řeči?**

„Zatím jsem se s tím nesešla. Většinou ty, co se zeptají, jsou milý a myslím si, že to chápou. A i kdyby ne, je mi to v celku jedno, protože oni toho psa nepoužívají, ale já jo, takže ať si říkají, co chtějí.“

➤ **Setkala jste se někdy s negativním chováním vůči Vašemu pejskovi?
Například ze strany veřejnosti?**

„Jéje a kolikrát. Lidi jsou strašně bezohlední. Přijde mi, jak kdybych ty hloupý přitahovala. Stalo se mi párkrát, že mě řidič autobusu nechtěl vzít, protože jsem měla psa bez náhubku. Jednou se z toho vykrúcal, i když pes náhubek měl. Byl to prostě jenom rejpal. Překvapilo mě, že se mě tam někdo zastal, takže nakonec v obou případech mě vzal. Nedávno se mi stalo, že mě nechtěli pustit do Alberta. Potřebovala jsem si nakoupit a ochranka mi řekla, že si musím vzít košík. Kdyby aspoň ten malej, ale on po mě chtěl ten velkej. To mě pobavilo, protože jak mám asi mít psa a košík zároveň, tak jsem mu to tam vysvětlovala asi 10 minut, až mě nakonec pustil. Já chápu, že ty opatření se musí dodržovat, ale když mám psa, který mě vede, nemůžu ještě držet ten velkej košík. To jsem nechápala, jak to po mě může chtít. Pak jediné, jak jsem už říkala, že na něj pořád šahají a rozptylují ho.“

➤ **Jak jste s pejskem spokojena a dokázala byste si bez něj představit život?**

„Určitě jsem spokojená, je to velká úleva, když Vám v tom někdo může pomáhat 24 hodin denně a můžete se na něj spolehnout. Zároveň se mi strašně moc líbí, jak jsem se díky němu víc osamostatnila a nemusím pořád říkat bráchovi. Život bych si bez něj představit už nemohla. Je to prostě parťák, na kterýho se hrozně rychle zvyká. O to horší je potom, když o něj přijdete. Proto jsem taky chtěla i dalšího, protože mi nejenom pomáhá, ale tráví semnou všechnu volnou dobu, když je člověk pak sám a je mu smutno.“

Příloha VI. Rozhovor č. 6

Rozhovor č. 6 se uskutečnil s respondentkou č. 6, která stejně jako respondentka č. 1 nebo č. 5, využívá pomoc vodícího psa. Od narození je prakticky nevidomá.

➤ Jaké byly začátky, když jste pejska dostala v patnácti?

(zasmála se) „Abych pravdu řekla, bylo to náročný. Byl pro mě problém, abych psa potrestala, když udělal něco špatně. Nechtěla jsem na něj být zlá, když se mi snaží pomoc. Pamatuju si, že jsem se sebou trochu bojovala. Trenér, který pejska cvičil, protože asi prvních pár měsíců jsme se dost vidali, aby viděl, jak mi to s pejskem jde, co je špatně, mi pořád opakoval, že musím být víc přísná, aby to pejsek pochopil. Tam byl ten největší problém u mě, že já ho nepotrestala, když něco udělal špatně, ale když se mnou byl ten cvičitel, tak to udělal, a ten pes byl pak zmatenej.“

➤ Takže nakonec jste se naučila potrestat a být důsledná?

„Jo, ale jak říkám, chvíli mi to trvalo. Já jsem to chápala už na začátku, že mu v tom dělám akorát zmatek, ale nějak jsem byla šprajcnutá. Nevím proč, postupně jsem se to naučila, a pak už to šlo dobře. Důležitý je, jak říkal ten cvičitel, ta důslednost, i to jak se s tím psem pracuje, a když jsem to pak viděla, tak na tom něco je.“

➤ Potom už to s tím druhým pejskem bylo lepší, když jste ho dostala?

„Bylo. Věděla jsem, do čeho jdu a co mám dělat. Zkušenosti jsem už měla. To bylo podstatně jednodušší, ale taky to nebylo všechno hned. Nějakou dobu to trvalo, než jsme si na sebe zvykli. Byla jsem zvyklá na toho starýho. Měl jinou povahu, jinak se choval. Ale bylo to rychlejší než u toho prvního.“

➤ S čím Vám pes nejvíce pomáhá?

„Se vším. Hlavně venku mi ukazuje cestu, kudy jít. Taky mi pomáhá v autobuse. Najít místo k sezení, protože předtím jsem musela holí ořukávat sedačky a častokrát jsem někoho šťouchla. Díky pejskovi už nikoho nemlátím (respondentka se zasmála), najde nejbližší místo k sezení. Taky, co je skvělý, že když mi spadnout klíče na zem, dokáže je najít a podat mi je. Já aspoň nestrávím půlku dne tím, že je hledám na zemi. Dokonce, to mě i překvapilo, se ten, kterýho jsem měla předtím, se sám naučil, když něco bylo doma, co tam normálně není, tak zaštěkal a já věděla, že je něco špatně.“

➤ Co myslíte přesně tím, že tam bylo něco, co nemělo?

„Ve dvaceti dvou letech se mi narodila dcera, když pak začala lézt, nechávala si všude různé hračky, o které bych mohla zakopnout. Manžel se to samozřejmě snažil uklidit, ale tím jak nechala všude všechno, tak se občas stalo, že zapomněl.“

➤ **A jak jste přišla na to, že štěká právě na tu věc na zemi, co tam být nemá?**

„Hlavně, protože jsem o to párkrát zakopla, a i manžel mi to řekl. Abychom si to ověřili, tak manžel položil nějakou hračku do chodby a já tudy schválně šla a on zaštěkal, tak jsme na to přišli.“

➤ **Můžete se na pejska ve všem spolehnout nebo se někdy stalo, že Vás zklamal?**

„Můžu. Já mu věřím na 100%. Proto jsem si ho taky pořizovala, abych se mohla spolehnout na někoho, kdo vidí a není to manžel. Protože on taky semnou nemůže chodit všude. Má svojí práci, i když se máme rádi, taky spolu nemusíme být pořád (respondentka se zasmála). Ale abych Vám odpověděla, tak se mi nikdy nic takového nestalo, nebo jak to přesně myslíte?“

➤ **Například že Vás vedl do silnice, kde jelo auto, cyklista nebo, že byste spadla?**

„Ježiši to vůbec. On je naučeněj, že když stojíme například u silnice, já neslyším žádné auto, a dám povel, ať jde, i přesto, že tam jede cyklista, kterýho neslyším, tak stojí a nehne se, dokud on nepřejede, a není cesta volná. Že bych spadla, se mi taky nestalo, proto ho mám, abych nezakopla o něco, co je tam navíc.“

➤ **Jak na Vás a Vašeho psa reaguje veřejnost?**

„Musím říct, že většinou potkávám hodný lidi, kteří jsou chápaví, hlavně poslední roky. Psa nijak nerozptylují. Dřív jsem potkávala lidi, co měli řeči na to, že chudák pes, proč ho nenechám proběhnout. Přijde mi, že se i hodně doba změnila, a berou to i jinak. Jsou víc, jak to říct, ohleduplný, že vidí vodícího psa, tak ho nechají být a nepustí k němu svoje psy.“

➤ **Takže máte v poslední době spíš zkušenost s lidmi, co si Vás nevíšimají, než že by psa rozptylovali?**

„To zase nejde takhle říct, že teď potkávám jen hodné. Stane se, že čas od času potkám nějakýho, který si rejpane, nebo si psa pohladí. Není to tak často, jako před deseti lety, mi přijde.“

➤ **Setkala jste se někdy se špatným chováním ke svému pejskovi? Například, že Vás nechtěli někam pustit?**

„Jak jsem říkala, přijde mi, že v posledních pár letech je to lepší. Jak si na to všichni zvykli, neberou to jako problém. Záleží to na člověku. Když potkáte rejपालa, je to jasný. Toho určitě potká někdy každěj. Konkrétně se mi jednou stalo, že mě nechtěli pustit do restaurace. To jsem se s majitelem pohádala, protože si to nechtěl nechat vysvětlit. Nakonec jsem tam nešla a šla do jiný. Podruhé, to byl problém s autobusákem. Tam jsem

se s ním taky pohádala a prosadila si svoji, protože neměl argumenty, proč psa nevíť. To bylo jen tohle. Musím zaklepat, že se mi to nestalo už delší dobu, že bych měla problém, jak říkám záleží na člověku.“

Kdo je vodící a asistenční pes?

- + Pomáhá nevidomým nebo zdravotně postiženým
- + K práci je připravován speciálními organizacemi
- + Zvládá se naučit až 34 povelů
- + Jeho výcvik trvá 2 roky

Jak takového psa poznat?

- + Má speciální popruh
- + Je označen jako vodící nebo asistenční pes
- + Pohybuje se s nevidomou nebo handicapovanou osobou

Co nikdy nedělat!

- + Nekrmit ho
- + Nehladit ho
- + Nerozptylovat ho
- + Nevšímat si ho

Zdroje k edukačnímu letáku:

KAVALÍROVÁ, K. *VODÍČÍ PES, Kompenzační pomůcka pro osoby s těžkým zrakovým postižením*. Praha: Nakladatel Okamžik, 2017. s. 7-22. ISBN: 978-80-86932-46-0

JURNEČKOVÁ, L. *Příprava a využití vodících a asistenčních psů*. [online]. Brno 2008. Bakalářská práce. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Agronomická fakulta. Ústav morfologie, fyziologie a genetiky zvířat. Vedoucí práce doc. Ing. Petr Řezáč, CSc. s. 14 -16. [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na WWW: <<https://docplayer.cz/17647243-Mendelova-zemedelska-a-lesnicka-univerzita-v-brne-agronomicka-fakulta-ustav-morfologie-fyziologie-a-genetiky-zvirat.html>>

KILLMEIER, B. *Cartoony drawing of my sister's old service dog, Jazz*. Behance.net. [online]. © 2017.[cit. 13. února 2021]. Dostupné na WWW: <https://www.behance.net/gallery/58703389/Animal-Portraits>

Bulldog With Stop Sign - Riverdale Middle School. Kindpng.com. [online]. © 2019.[cit. 13. února 2020]. Dostupné na WWW: <https://www.kindpng.com/imgv/iwJTJT_bulldog-with-stop-sign-riverdale-middle-school-hd/>

Abstrakt

REŠLOVÁ, D. *Příprava a výcvik vodících a asistenčních psů*. České Budějovice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D.

Klíčová slova: asistenční pes, canisterapie, převýchova vodícího a asistenčního psa, vodící pes, výcvik vodícího a asistenčního psa, zooterapie

Práce se zabývá přípravou a výcvikem vodících a asistenčních psů. Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení základních pojmů týkající se terapie pomocí práce se zvířaty, dále jsou zde charakterizovány jednotlivé skupiny pomocných psů, jejich historie, výběr vhodného psa, výcvik, jejich závěrečná zkouška a předání klientovi. Praktická část obsahuje druh výzkumu, výběr metodiky, způsob získávání dat, účastníky výzkumu a způsob jeho organizace. Dále se tato část zaměřuje na rozhovory s osobami, které pracují s vodícími a asistenčními psy a na osoby, které využívají pomoc jejich pomoc. Pro tuto práci jsem zvolila kvalitativní výzkum, který bude proveden metodou rozhovoru.

Abstract

The Preparation and the Use of Guide and Assistance Dogs

Key words: assistance dog, canistherapy, guide dog, reeducation of the guide and assistance dog, training of the guide and assistance dog, zootherapy

The thesis deals with the preparation and the use of guide and assistance dogs. The first part characterises basic terms based on therapy with animals, three types of auxiliary dogs, the history and the right choice of these dogs, their training, final exam and transport to their clients. In the practical part, we can find the type of research, the choice of methodology, the process of data pooling, participants of the research and the methods of the research's structure. In the second part of the bachelor thesis, we can find the interviews with people who train the guide and assistance dogs and also with people who use help of these dogs. In this bachelor thesis I chose the qualitative research and I used a method called interview.